Саха сирэ

Үйэ-сиргэ — Дүйө-Аҥыс

Саҥыс 1935 сыллтан

Аҕыс сылтан 4 күнүтүн

"Сэҥ баттыҥ жаната" республикаҕа конкурс лауреата 1997, 2004 сылларга

2016 с. Олунньу 12 күнэ

БЭЭТИНСЭ

N 9

(10 223)

12+

«Хаҥалас» УСТ-тын 2016 сыл балаҕан ыйыгар үлэҕэ киллэрэргэ былаанныыллар

«Саха сиригэр урутаан сайдыы бастакы территория (ТОР) бу дьыл балаҕан ыйыгар үлэҕэ киириэхтээх», – диэн РФ Правительствотын вице-премьерэ – дойду президенин Үһүк Илиҥҥи федеральнай уокурукка боломуочуйалаах бэрэстэбиитэлэ Юрий Трутнев олунньу 9 күнүгэр Дьокуускайга буолбут мунньахха эттэ. Кини: «Хаҥалас» УСТ-та тэтимнээхик сайдар. Ьүгүн тоҕус резиденнэ сибидиэтэлистибэ туттардыбыт. Дьону үлэҕэ тардыы өттүн ылан кордоххо, барыта үчүгэй. Билигин саамай сүрүн түһүмэх саҕаланна, барытын кэмигэр бүтэрэр сорук турар – бу былассаакканы балаҕан ыйыгар үлэҕэ киллэрэр быллааннаахпыт», – диэтэ. УСТ-ны тутууга былаас бары араҥата үлэлэһэр – федерация правительствота, республика салалтата, муниципалитет уонна инвестордар. Онон, Трутнев этэринэн, кинилэр хардарыта сыһыаннаһыылара уонна бэйэ-бэйэлэрин салайыылара, хонтуруоллааһыннара ирдэнэр. «Инфраструктуратын уонна объєктарын тутуу, ону сэргэ атын да үлэ былаан быһыытынан баран иһэр эрээри, экономика билиҥҥи туругуттан биир сүрүн кыһалҕа тэрилтэлэр инвестициялары кытары үлэлэһиилэригэр тахсыан сөп. Ол иһин правительство иҥи хайысхаҕа көмө оҥороругар этилиннэ. Биһиэхэ оннук кыах баар», – диэн республика Ил Дархана Егор Борисов бэлиэтиир. Оттон «Хаҥалас» УСТ састаабыгар алмаас-бриллиант кластерын тэрийиэххэ сөп диэн этиигэ Юрий Трутнев: «Кластер чахчы барыһы аҕалыа дуо? Күрэстэһэр кыахтаах буолуо дуо?» диэн барытын ырытан-ырыгалаан оҥоруохха наада», – диэтэ. Онон кини аҥардас республика территориятыгар алмаастаах сирдэр уонна «АЛРОСА» хампаанньа бааллара тоһүү буолбат диэн санаалааҕын биллэрдэ. Холобур быһыытынан Индия алмааһы кырыылыыр эйгэтигэр болҕомтону туһаайда. Ол курдук: «Биһиги кэлиҥҥи уонунан сылларга, Россияҕа оҥорон таһаарыынан үчүгэйдик дьарыктамматах кэммитигэр, ыаллыы сытар государствоҕа бу салааны күүскэ сайыннардылар. Биһиги онон кинилэри куоһарар кыахтаахпыт дуу, суох дуу диэн быһаарынан баран үлэлэһиэхпитин наада. Биир хампаанньа даҕаны, соҕотох республика даҕаны ону баһаарар кыаҕа суох», – диэн эттэ. «Ол да буоллар, сиртэн хостонор баай хайа да көрүнүн оҥорон таһаарыыга үлэлэһиэххэ наада», – диэн түмүктээтэ.

УЛУУСКА КҮЛҮМНҮҮР СЫЛА БИЛЛЭРИЛИННЭ

Василий Кононов хаартыскалара

Бороҕоҥҥо күн-дьыл туруга

Олунньу 12 күнүгэр, бээтинсэҕэ, кото сылдьар былыттаах, соҥүүтэ суох. Салгын температурата сарсыарда -43, күнүс -34, түүн -38 кыраадыс. Тыала арҕааттан.

Олунньу 13 күнүгэр, субуотаҕа, былыттаах, соҥүүтэ суох. Салгын температурата сарсыарда -38, күнүс -34, түүн -44 кыраадыс. Тыала уларыйбат.

Олунньу 14 күнүгэр, баскыһыанньаҕа, былыттаах, соҥүүтэ суох. Салгын температурата сарсыарда -42, күнүс -35, түүн -38 кыраадыс. Тыала илиҥтэн.

Олунньу 15 күнүгэр, бэнидиэнньиккэ, кото сылдьар былыттаах, соҥүүтэ суох. Салгын температурата сарсыарда -43, күнүс -34, түүн -38 кыраадыс. Тыала арҕааттан.

Бүгүннү нүөмэргэ:

2 Киин куоракка – улуус күннэрэ

3 Тупсаран тутуу сыла: "Киирбэт күннээх" Кэптэнигэ

4 Олохтоох салайыныы:

II Логой нэһилиэгэр ааспыт сыл түмүктэрэ

Бэлиэ күн: 9

Бастыҥнары чиэстээһин истиҥ дьоро киэһэтэ буолла

(улуус күнүн бырааһынньыгыттан журналист бэлиэтээһиннэрэ)

Олунньу 5 күнэ. Республика килбэйэр кинигэр Суорун Омоллоон аатынан Опера уонна балет государственнай театрыгар Уус Алдантан торуттээх дьон-сэргэ аһар сыл алыба, кэлэр сыл кэрэтэ буолар сыл бастыҥнарын дьоһуннук чиэстээтилэр. Биһиги, уус алданнар, ордоҕуттэн мэлдьи биир сомого буолан, тумсэр улуус быһыытынан сыаналанан, биллэн-костон кэллэхпит. Киин куоракка бар дьоммутун тумэр аналлаах улуус, нэһилиэктэр тумсуулэрэ таһаарыылаах үлэни ыыталлара хайҕаллаах. Ол курдук, Туймаада хочотугар олохсуйбут дьоммутун кытта ситим дириҥ ис хоһоонноруҕар, үлэ утумнаах буоларыгар дьаныспыт, турууласпыт тэрээһиммит сыл ахсын ыытыллара бигэтик олохтонно. Биллэн турар, Дьокуускайга улууспут бүгүҥүтэ, сарсыҥыта кэскиллээх, сырдык буоларыгар олохторун анаабыт, үгүстүк түбүгүрбүт аҕа саастаах көлүөнэ дьон дорҕун-дорҕун корсуохтэрин, ирэ-хоро кэпсэтиэхтэрин баҕараллара кэмнээх буолуо дуо?! Оттон бэгэһээҥҥини бэрийсии, уруккуну ахтыһыы, инникини ырыҥаланыы, кэнчээри ыччакка сүбэ-ама биэрии көдьүүһэ маннык дьоро күннэргэ, корсүһүүлэргэ түстэнээччи.

Театр киэҥ-куоҥ саалатыгар сүргэлэрэ котоҕүллүбүт үлэ, тыыл ветераннара, куорат орто саастаах олохтоохторо, устудьуоннар, үлэһит эдэр ыччат муһуннулар. Болдьоммут бириэмэҕэ диктор: «Улуу Туймаада Эбэ хотун дьоһун-мааны олохтоохторун, дьоллоох Дьокуускай куоракка олорор, үлэлиир, үөрэнэр биир дойдулаахтарбытын үс үллэр үөстээх, орүкүйэр долгуннаах Өлүөнэ орус, арылыйар сүүрүктээх Алдан орус кытылларын холбуур, былыр-былыргыттан ураанхай саха уутуйан олохсуйбут уйгу сирэ Уус Алдан улууһун түүо-мааны дьонуттан, кэлэр кэнчээри ыччатыттан итии-истиҥ эҕэрдэ», – диэн дьоро киэһэни саҕалаабытын, мустан олороччулар дохсун ытыс тыаһынан көрүстүлэр. Дьэ, ити кэнниттэн Россияҕа биллэриллибит Литература, республикаҕа, улууска биллэриллибит Урбаан сылларын түмүктүүр үөрүүлээх тэрээһини аһыы сиэрэ-туома саҕаланна.

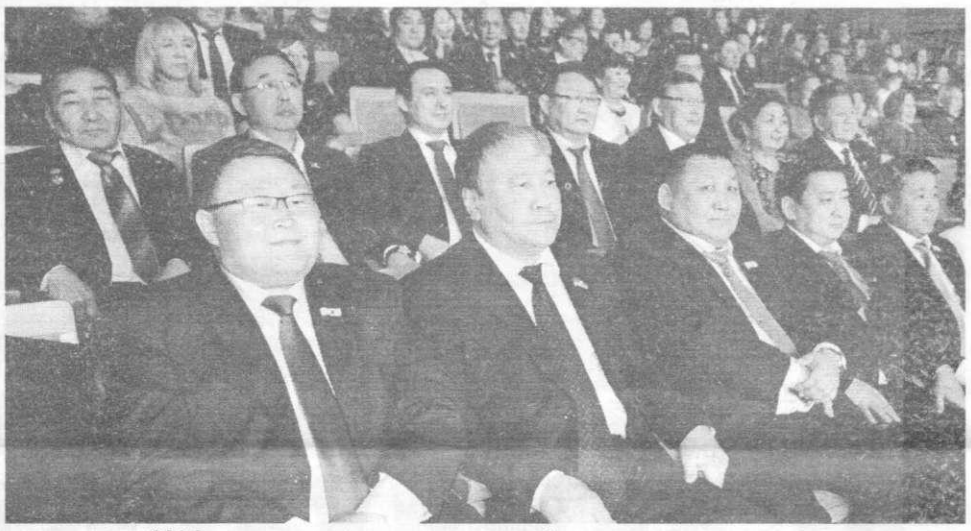

Саха национальнай үнкүү театрын оркестрын (дирижер Николай Петров) доҕуһуолунан «Уйгу сирэ – Уус-Алдан» Гимни (И.Сыроватскай, В.Парников тыллара, В.Парников матыыба) улуус холбоһуктаах хора уонна солистар Владимир Заболоцкай, Зинаида Колодезникова, Афанасий Олесов, Дина Охлопкова толорбуттарын, мустан олороччулар сүһүохтэригэр туран көрүстүлэр. Салгыы Галина Иванова тылларыгар, Станислав Луковцев матыыбыгар «Бу Кыайыы күнүгэр» ырыаны Василий Охлопков толорбута ыалдьыттар биһирэбиллэрин ылла. Оттон СР үтүөлээх артыыската Анастасия Готовцева ылбаҕай ырыанан биир дойдулаахтарын күндүлээбитэ сонуннук көһүннэ.

Ити кэнниттэн улуус дьаһалтатын баһылыга Алексей Федотов, баһылык солбуйааччылара Сергей Бурнашев, Геннадий Васильев, Михаил Борисов, улуус мунньаҕын председателэ Иван Колодезников, нэһилиэктэр баһылыктара, улуус депутаттара сыанаҕа ыҥырыллан эҕэрдэлэрин тиэртилэр. Алексей Васильевич ааспыт сыл түмүктэрин кылгастык билиһиннэрдэ, инники соруктарга тохтоото уонна, 2016 сылга сүдү **биир дойдулаахпыт, общественнай-политическай деятель В.В.Никифоров-Күлүмнүүр торообутэ 150 сыла туоларынан, улууска Күлүмнүүр сыла биллэриллэрин эттэ.**

Салгыы улуус социальнай-экономическай сайдыытыгар кылааттарын киллэрбит үлэһит дьоҥҥо наҕараадалары туттарыы үөрүүлээх түгэнэ тосхойдо. ХИФУ Олоҥхону үөрэтэр-чинчийэр научнай институтун директора **Василий Иванович Николаевка** «Уус Алдан улууһун бочуоттаах олохтооҕо» аат ингэрилиннэ, СР баайга-дуолга уонна сир сыһыаннаһыыларыгар министрин бастакы солбуйааччыта **Сергей Местниковка** «Уус Алдан улууһун социальнай-экономическай сайдыытыгар кылаатын иһин» бэлиэ туттарылыынна. Ону таһынан, ДьУоКХ улуустааҕы филиалын директора **Афанасий Готовцев**, филиал Тулунатааҕы учаастагын сварщига **Юрий Троев** – И.Е.Винокуров аатынан государственнай бириэмийэни, Суоттутааҕы «Доҕордоһуу» история-архитектура музей-комплексын генеральнай директора **Раиса Кулаковская** республика Ил Дарханын анал бириэмийэтин туппуттарынан эҕэрдэлээтилэр.

Ил Түмэн спикерэ Александр Жирков физическэй культура, спорт итиэннэ республика социальнай-экономическай сайдыытыгар киллэрбит кылааттарын, өр сыллаах үтүө суобастаах үлэлэрин иһин Егор Габышев аатынан спортивнай оскуола тренердэрэ **Серафим Татариновка, Николай Николаевка** СР Аҕа баһылыгын грамотатын, ону сэргэ эмиэ ор сыллаах үтүө суобастаах үлэтин иһин улуустааҕы семенной инспекция салайааччытыгар **Мария Мигалкинаҕа** СР Правительствотын грамотатын туттарда.

Аҕыс Геройдаах улуус үтүө-мааны үлэһит, чулуу дьонун, бастыҥтан-бастыҥнарын ааттыыр долгутуулаах түгэн үүннэ. Ааспыт 2015 сыл түмүгүнэн, үлэ бастыҥнарыгар анал ааттары туттарарга улуус дьаһалтатын баһылыга Алексей Федотов, улуус депутаттарын Сэбиэтин председателэ Иван Колодезников, дьаһалта баһылыгын солбуйааччылара Сергей Бурнашев, Геннадий Васильев, Михаил Борисов ыҥырылыннылар.

2015 сыл лауреаттарынан буоллулар: **«Муниципальнай сулууспа бастыҥ үлэһитэ»** – Мүрү нэһилиэгин дьаһалтатын сүрүннүүр специалиһа **Ньургуйаана Михайловна Захарова, «Быраабы араначчылыыр органнар уонна байыаннай комиссариат бастыҥ үлэһитэ»** – суут дьаһалын толорор улуустааҕы отдел сотрудника **Федот Прокопьевич Румянцев, «Социальнай хааччыйыы уонна пенсия сулууспатын бастыҥ үлэһитэ»** – пенсионнай управление клиеннары кытары үлэлиир сулууспатын 2-с разрядтаах специалиһа **Анисия Дмитриевна Васильева, «Үп-экономика сулууспатын бастыҥ үлэһитэ»** – үп улуустааҕы управленистын кылаабынай специалиһа **Матрена Петровна Бурцева, «Сыл бастыҥ мецената»** – «СУ-77» ХЭТ генеральнай директора **Петр Иванович Бурнашев, «Тутуу уонна суол хаһаайыстыбатын бастыҥ үлэһитэ»** – «Уус-Алдан суоллара» тэрилтэ сүрүннүүр инженерэ **Галина Саввична Васильева, «Айылҕа харыстабылын, ойуур хаһаайыстыбатын уонна баһаарынай сулууспа бастыҥ үлэһитэ»** – ойуур хаһаайыстыбатын кылаабынай бухгалтера **Иванна Ивановна Турантаева, «Олох-дьаһах коммунальнай хаһаайыстыбатын бастыҥ үлэһитэ»** – ДьУоКХ улуустааҕы филиалын аварийнай-диспетчерскэй сулууспатын слесаара **Иннокентий Алексеевич Нестерев, «Тыа хаһаайыстыбатын уонна ветеринарнай сулууспа бастыҥ үлэһитэ»** – оҕуруот аһын үүнүнэрэр бааһынай хаһаайыстыба салайааччыта **Алексей Семенович Васильев, «Улуу Кыайыы 70 сылын бэлиэтээһин бастыҥ тэрийээччитэ»** – ветераннар улуустааҕы Сэбиэттэрин председателэ **Иван Семенович Калинискай, «Эргиэн, урбаан уонна онгон хааччыйыы эйгэтин бастыҥ үлэһитэ»** – «Уйгу» маҕаһыын сэбиэдиссэйэ **Розалия Ивановна Охлопкова, «Сир хаһаайыстыбатын уонна баай-дуол сыһыаннаһыыларын бастыҥ үлэһитэ»** – Түүлээх нэһилиэгин землеустроителэ **Гаврил Константинович Попов, «Сибээс эйгэтин бастыҥ үлэһитэ»** – урбаанныт **Афанасий Анатольевич Дегтярев, «Ыччат бастыҥ лидерэ»** – «Эдэр саас» хамсаһын лидерэ **Мария Анатольевна Лыткина, «Бастыҥ общественник»** – 6-с №-дээх баһаарынай чаас салайааччыта **Михаил Иванович Колодезников, «Физкультура уонна маассабай тэрээһин бастыҥ үлэһитэ»** – Байаҕантан нэһилиэгин спортинструктора **Максим Николаевич Аммосов, «Культура бастыҥ үлэһитэ»** – «Кэнчээри» эстетическэй киин директора **Василий Степанович Парников, «Оскуола иннинээҥи үөрэхтээһин тэриллэтин бастыҥ үлэһитэ»** – I Оспох нэһилиэгин «Чуораанчык» оҕо саадын сэбиэдиссэйэ **Анна Алексеевна Васильева, «Үөрэх тэриллэтин бастыҥ үлэһитэ»** – Мыҥдааба оскуолатын библиотекатын сэбиэдиссэйэ **Анна Николаевна Ефимова, «Медицинэ бастыҥ үлэһитэ»** – улуустааҕы киин балыыһа анестезиолог-реаниматолог бырааһа **Геннадий Петрович Слепцов.**

Ити кэнниттэн улуус уон бастыҥ спорстменын улуус дьаһалтатын спорка, ыччакка уонна дьиэ кэргэн политикатыгар отделын салайааччыта Константин Давыдов үөрүүлээх быһыыгамайгыга чиэстээтэ. Ол курдук, Н.Тарскай аатынан республикатааҕы күрэхтэһии кыайыылааҕа, Д.Коркин, Б.Будаев, С.Преображенскай ааттарынан норуоттар икки ардыларынааҕы күрэхтэһиилэр үһүс призердара – конгул тустууга Россия спордун маастара **Евгений Петрович Алексеев**, мас тардыһыыга Россия чемпионатын иккис миэстэлээҕэ, Аан дойду Кубогын абсолютнай чемпиона, республика абсолютнай чемпиона – СР спордун маастара **Дмитрий Дмитриевич Попов**, ФИДЕ маастара, Т.Петросян аатынан Аан дойдутааҕы турнир кыайыылааҕа – саахымаччыт **Василий Михайлович Васильев**, остуол теннииһигэр Уһук Илиҥҥи федеральнай уокурук абсолютнай чемпиона, Россия студеннарын чемпионатыгар үһүс миэстэлээх, республика чемпиона, Россияҕа физическэй культураҕа уонна спортивнай эйгэҕэ үлэһиттэрин икки ардыларыгар ыытыллыбыт турнир иккис миэстэлээҕэ – Россия спордун маастара **Василий Иванович Румянцев**, конгул тустууга Уһук Илиҥҥи федеральнай уокурук, Россия турнирдарын, Б.Будаев аатынан Аан дойдутааҕы турнир кыайыылааҕа, В.Семенов аатынан Аан дойдутааҕы турнир үһүс миэстэлээҕэ – Россия спордун маастара **Арыйаан Иннокентьевич Тютрин**, мас тардыһыыга республика күрэхтэһиитин үһүс призера, Россия чемпионатын кыайыылааҕа – СР спордун маастара **Екатерина Прокопьевна Белолюбская**, многоборьеҕа Олоҥхо оонньууларын кыайыылааҕа – СР спордун бочуоттаах маастара **Иван Прокопьевич Белолюбскай**, саха спордун национальнай корүннэригэр республика чемпиона, Уһук Илиҥҥи федеральнай уокурук күрэхтэһиитин үһүс миэстэлээҕэ, Бүтүн Россиятааҕы «Урожай» общество күрэхтэһиитин кыайыылааҕа – СР спордун маастара **Александр Александрович Говоров, мини-футболга республика** чемпионатын үһүс призера, Амма баһылыгын кубогар ыытыллыбыт республикатааҕы турнир кыайыылааҕа «Мүрү» футбол кулуубун бастыҥ футболиһа» анал аат хаһаайына **Родион Павлович Иванов**, гиирэ спордугар ветераннар ортолоругар ыытыллыбыт Аан дойду чемпионатын иккис призера – РФ, СР спордун маастара **Алексей Спиридонович Аммосов** бастыҥнарынан ааттаннылар. Кинилэри сэргэ, ааспыт сыл түмүгүнэн улууска мас тардыһыы бастыҥ тренеринэн **Иван Степанович Готовцев** уонна **«Бастыҥ спортивнай федерация»** номинация кыайыылааҕынан **остуол теннииһин федерацията** (предс. Евгений Васильевич Павлов) ааттаннылар.

Салгыы нэһилиэктэр икки ардыларыгар ыытыллыбыт комплекснай спартакиада кыайыылаахтара биллэриллиннилэр. Ол курдук, **бастакы болоххо бастакы миэстэни – Мүрү, иккиһи – Курбуһах, үсүһү – Байаҕантай нэһилиэктэрэ** ылыыллар. Оттон иккис болоххо бастакы миэстэҕэ – **I Оспох, иккискэ – Хоро, үһүскэ II Логой нэһилиэктэрэ** тахсыыллар.

Сыл бастыҥнарын чиэстиир тэрээһин үтүө үгэскэ кубулуйбутун дьоро киэһэҕэ ыалдьыттаабыт Дьокуускай куорат улууспуттан торуттээх олохтоохторо астына бэлиэтиилэр. Аны эһиил истиҥ корсүһүү тэриллэн эмиэ чулууттан чулуулары чиэстиэхпит. Барыбыт уйгута холбоһон, түмүллэн, торообут Уус-Алдаммыт туһугар үлэ оргуйар үөһүн тутуоҕун!

Баһылай МҮРҮ.

КЭПТЭНИ – Лөгөй нэһилиэгин киин бөһүөлэгэ. Ааспыт сыл түмүгүнэн, нэһилиэнньэтин ахсаана – 1286 киһи.

Лөгөй нэһилиэгин олохтоох бэйэни салайыныы тэриллиитин дьаһалтатын баһылыгынан, 2009 сылтан норуот итэҕэлин ылан, Наталья Васильевна Егорова үлэлиир. Кэптэни улуус биир туспаҕай көстүүлээх, аныгылыы тутуулардаах, үрдүк культуралаах дьонноох бөһүөлэгинэн биллэр. Олох сайдыытыгар соп түбэһиннэрэн, ыаллар дьиэлэрин, салайааччылар тэрилтэлэрин күүстэрэ кыайарынан аныгылыы көстүүлээх гына тута, оҥоро сатыыллар. Иккилии этээстээх дьиэлэр дьэндэйэллэр, эргэ тутуулары аныгылыы матырыйаалынан бүрүйэн, ис-тас көстүүнү даҕаны сэргэхситээччи элбээн иһэр. Араас оҥоноох үрдүк тимир, эбэтэр оһуорунан киэргэтиллибит мас олбуордар бөһүөлэги харахха быраҕыллар гына киэргэтэллэр. Сорох бөһүөлэктэргэ күрдүк уулусса кытыыларынан саһаан, балбаах, бэрэбинэ көстүбэт. Күһүн эбии өрөмүөнэммит көно, киэҥ уулуссанан омук араас массыыналара туманы бүрүнэн биир кэм субуллаллар. Быйыл республика Ил Дархана Е.А.Борисов, олохтоох правительство «Барыта – киһи туһугар!» диэн санаанан салайтаран ыытар политикатын үтүө түмүктэрин бөһүөлэкпит сайдыытыгар коробут, махтанабыт.

«Киирбэт күннээх» Кэптэнигэ

Киин уулусса кытыытынан бетонунан кутуллубут тротуар устун кэккэлэспит дьиэлэрдээх Кэптэним устун хааман, аныгылыы саҥардыллан тутуллубут Россия үтүөлээх артыыһа, виртуоз хомусчут П.П.Оготоев аатынан 583 кв.м. иэннээх, 220 миэстэлээх сынньалан киинигэр тиийэбин. Бу – бөһүөлэккэ толору хааччыллыылаах гына бастакынан тутуллубут тэрилтэ дьиэтэ.

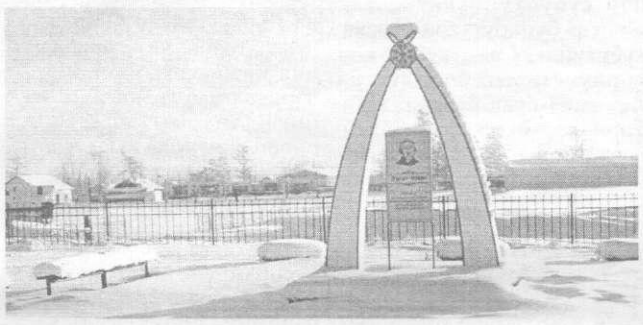

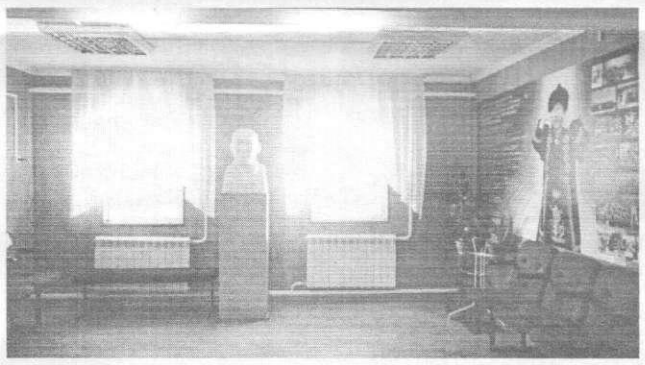

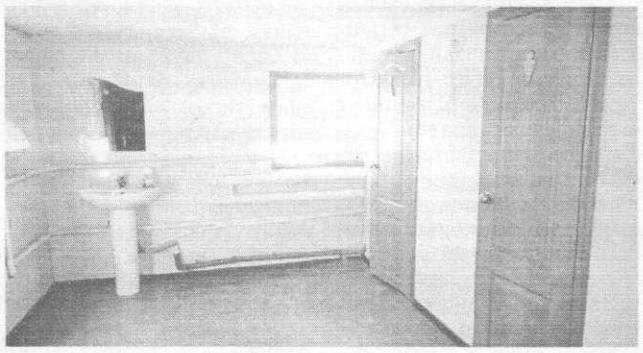

Территория үрдүк тимир күрүөлээх, уулусса оттүнэн эргийэр остуолбалар уотунан сандааран ман-маган мааны көстүүлээх кулуун дьиэтин таһын сырдаталлар. Методист В.Е.Сыроватская «Пааматынныктары соргүтүү» бырайыагынан 100 000 солк. комускээннэр, Лөгөй Тойонго ойдобунньук бэлиэни туруорбуттара, ол тулатыгар туспаҕай олорор миэстэлээбиттэрэ харахха быраҕыллар. Кытархай онноох тротуар билиитэлэрэ, СР үтүөлээх архитектора Е.П.Оготоев онорбут сибэкки үүннэрэр улахан иһиттэрэ территория сиэрин ситэрэллэр, сайынын манна сибэкки арааһа чэлгийэр. Кулуупка киириигэ таһырдьа анаан оноһуллубут баннертан сцена ветераннарын хаартыскалара ыйанан, эҥэрдэлии корсорго дылылар. Дьэ, онтон аны ис костүүтүгэр тохтуохха. Аны аһан киирэри кытары – туспаҕай оноһуулаах таҥас ыйыыр миэстэ. «Театр вешалкаттан саҕаланар» диэн чулуу режиссер Станиславскай эпитин курдук. Таҥаскын туттаран эбиитин атаҕын таҥаһын уларыттыаххын сөп. Тыа сиригэр бу даҕаны кыаллар эбит. Оттон 144 кв.м. иэннээх фойе, 252 кв.м. иэннээх короччу саалата киһи кута-сүрэ тохтуур костүүлээхтэр. Кулуун сирин балыыһата диэтэххэ, кыра медицинэ киинин курдук. Ас бэлэмниир хоһу, эти-балыгы бэлэмниир сыаҕы, оҕуруот аһын, фруктаны харайар хостору, тимир полкалары, аарыма холодильнигы сонургуу көрүөххэ сөп. Туалет, душ үстүү хоско түстэммиттэр. Ыарыһахтарга аналлаах түорт палатаҕа түортүү, үстүү, иккилии, биирдии орон туруоруллубуттар, раковина, тумба оннуларын булбуттар. Уон ыарыһах биир кэмнэ сытан эмтэнэригэр толору усулуобуйа баар. Ыарыһахтар: «Туалет үлэлиирэ олус үчүгэй, аһылыгы даҕаны астынабыт, эмтиллэрин собулүүбүт», – диэн кэпсииллэр. Балыыһа территория үрдүк тимир күрүөлээх, таһырдьа туалет, бох тоҕор анал миэстэ уһаайбаҕа бэрт табыгастаахтык тутуллубуттар. Бырааст Р.Н. Петухова – РФ доруобуйа харистабылыгар туйгуна, Лөгөй нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕо. Кинини олоҕун дьон-норуот доруобуйатын туһугар анаабыт киһи диэн эттэхпинэ – сыыспаппын. Төһөлөөх сыллар усталарыгар олус эргэ балыыһаны ыраастык, туспаҕайдык тутан, дьаһайан олорбутун олохтоохтор мэктиэлиэхтэрэ. Бэрт түргэнник тутуллубут саҥа балыыһаҕа үлэлиириттэн коллектив санаата өссө кэлбитэ костөр. Киһиэхэ саамай сүрүнэ – доруобуйата. Онон маннык толору хааччыллыылаах, билиигни кэмнэ эпиэттиир балыыһалар тыа сиригэр элбээтиннэр. Аны туран, саҥа балыыһаҕа анаан тутуллубут хочуолунай чугастааҕы уон ыалы абыраабыт, кинилэр ититии ситимигэр холбонон махталлара мунура суох.

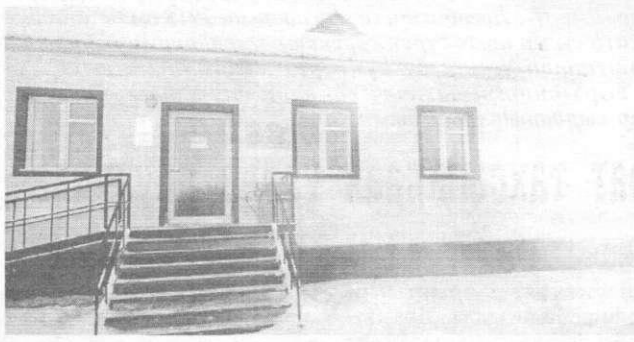

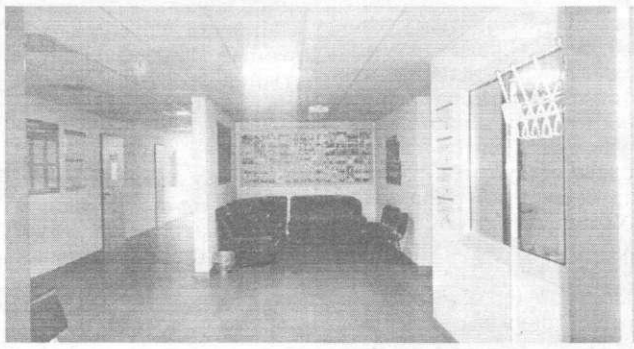

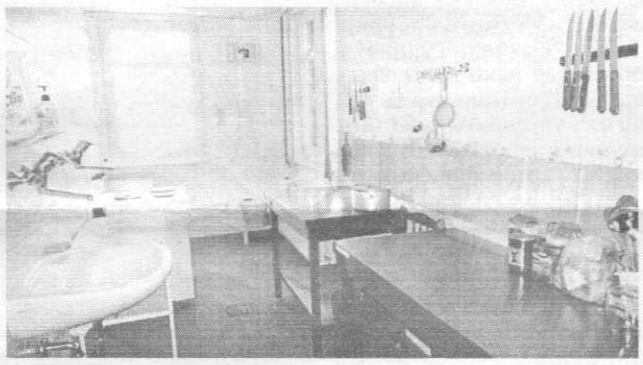

Бөһүөлэккэ дьоҕус бизнеһи сайыннарыыга үлэ көхтөөхтүк барарын чааһынай маҕаһыыннар элбэхтэрэ кордорор. Ол курдук, төрүт маҕаһыыммыт «Сардааналыын» аҕыс маҕаһыын аһынан, таҥаһынан, күннээҕи туттар табаарынан нэһилиэнньэни хааччыйаллар. Урбаанныыт Г.С.Прокопьева түргэн уонна туспаҕай көстүүлээх «Экопан» матырыйаалынан тутуллубут икки этээстээх маҕаһыына 2014 сылга үлэҕэ киирбитэ. Аһын, табаарын көрүнэ элбэҕэ, ис-тас костүүтэ кэрэтэ олохтоохтору даҕаны, ыалдьыттары даҕаны угуйар. Өссө Саҥа дьылы көрсө маҕаһыын дьиэтигэр сыһыары банкеттыыр саала аһыллыбыта.

Манна даҕатан эттэххэ, «Экопан» матырыйаалынан 2013 сылтан саҕалаан өссө хас да дьиэ тутуллан, бөһүөлэк костүүтүн туспараллар. Ол курдук, 2014 сыллаахха биэс ыал бэйэлэрин үптэринэн кыттыһан уопсай дьиэни туттаран, сылаас, сырдык, толору хааччыллыылаах квартираларга олороллор. Оттон В.Е.Сыроватская Культура сылыгар анал программаҕа хапсан, эмиэ ити матырыйаалынан аҕыйах ый иһинэн толору хааччыллыылаах, ититиилээх чааһынай дьиэлэммитэ.

Бөһүөлэк арҕаа уһугар үлэһит ыал – Лөгөй орто оскуолатын алын сүһүөх кылааһын учуутала Наталья Семеновна уонна баһаарынай этэрээт байыаһа Валентин Афанасьевич Олесовтар уһаайба ылан дьиэ туттан, 1988 сыллаахха саҥа дьиэҕэ киирии үорүүтүн билбиттэрэ. Билигин улахан дьиэ кэргэн ийэлээх аҕата, эһэлээх эбэтэ уолаттарын үөрэхтээх, үлэһит ыал оҥорон, мурун бүөтэ кыыстарын кытары олороллор. Олесовтар дьиэ кэргэнинэн бары турунан, 2015 сылга дьиэлэрин иккис этээстээн туспаҕайдык уларыта туттан, нэһилиэккэ биир бастакынан үтүө холобуру кордордүлэр. Ис оттүн эпсиэйэ гипсокартоҥҥа маарынныыр матырыйаал буолан, куорат дьиэтиттэн туох да итэҕэһэ суох. Кинилэр дьиэлэрин толору хааччыллыылаах оҥороннор, онтулара, соҕүөх иһин, барыта лоҥбааччы сатанан, туох да харгыһа суох үлэлиириттэн улаханнык абыраммыттар. Толору хааччыллыыы ситимин хаһаайын быраатынаан Иннокентийдыын бэйэлэрэ таҥмыттар. Котельнайга анаан саҥаһын туган, бэйэлэрин оһохторунан оттоллор. Онуоха ититии ситимин оҥорбут комус тарбахтаах сварщиктарга – Е.П.Герасимовка, Я.Н.Колесовка махтаналлар.

Түмүктээн эттэхпинэ, ааспыт 2015 сылга бөһүөлэккэ биэс эдэр ыал саҥа дьиэ туттан киирбиттэрэ. Бу «киирбэт күннээх» Кэптэни күннэтэ сайларын, кэҥиирин, кэскили тардарын туоһулуур. Онуоха быйыл саҥа таас оскуола аанын аһыаҕа, элбэх ыал ититэр ситимнэ холбонуоҕа.

Ульяна БУРНАШЕВА,
суруналыыс.

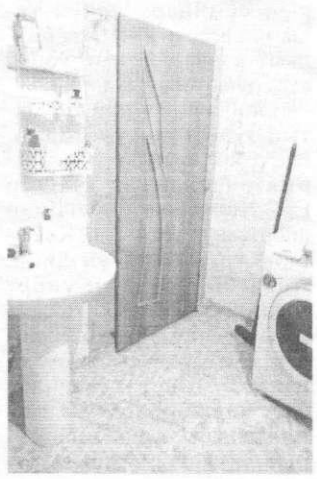

Хайа баҕарар киһи, тэрилтэ ааспыт кэми хайыһан көрөр, түмүк оҥорор, инникини былаанныыр. Ол сиэринэн, II-с Логой нэһилиэгэр ааспыт 2015 сылы хайдах түмүктээбиппитин, кэлбит 2016 сылга туох сүрүн соруктар туралларын нэһилиэк баһылыга И.И.Троев отчуотуттан уонна бу күннэргэ ыытыллыбыт «Сыл түмүктэрэ» диэн бэртээхэй тэрээһинтэн балачча сиһилии билистим уонна ол туһунан таптыыр хаһыаппар сырдатыахпын баҕарабын.

Тэтими ыһыктыбат тахсыылаах үлэҕэ дьулуһан

Бу күһүн балаҕан ыйын 13 күнүгэр ыытыллыбыт быыбарга баһылыкпытын Иннокентий Троевы иккис болдьоххо биир киһи курдук таламмыт, салгыы үлэлииригэр кыах биэрбиппит. Ааспыт 2015 сыл Россияҕа – Литература, Саха Республикатыгар – Урбаан сыллара биллэриллэн, үгүс үлэ ыытылынна. Ону сэргэ, Улуу Кыайыы 70 сыллаах үбүлүөйүгэр ойго-санааҕа хаалар үгүс тэрээһин ананна. Ол курдук, «Албан аат 70 күнэ» акцияҕа нэһилиэк бары араната кыттан, олус сэргэх күннэр буолбуттара. Тэрилтэлэр икки ардыларыгар «Мин нэһилиэгим – мин дьылҕабар»диэн үгүс түһүмэхтээх күрэс былаан быһыытынан ыытыллан, талааннаах дьоммутуттан сохтүбүт. Тэрилтэлэр үлэһиттэрэ күргүөмүнэн кыттыылара дьон коҕүн күүһүртэ. Нэһилиэк общественнай тэрилтэлэрэ, саастаах дьон «Алгыс» түмсүүлэрэ, «Далбар» ансаамбыл (сал. М.И. Дегтярева), дьахталлар «Сайа» түмсүүлэрэ (сал. М.Д. Егорова), эдэр ыччат «Тэбэнэт» түмсүүтэ (сал. М.П. Аржакова), доруобуйаларынан хааччахтаах дьон «Дьулуур» түмсүүлэрэ (сал. А.А.Алексеев), «Сэмэн Баһылайап» (сал. Л.С.Сергеева), «Дьулуур» (сал. М.С.Терентьева), «Кэскил» (сал. К.М.Петухова) түөлбэлэр бу тэрээһиннэргэ эмиэ кохтоохтүк кытыннылар.

Нэһилиэк саамай туллар тутааҕа, инники кэскилэ – оскуола. Ону туоһулуурдуу ыалдьыттарбыт П.В.Аммосов аатынан оскуолабытын (дир. Ф.Д.Бысыын) музей курдук корон-истэн ааһаллар. Бу коллектив ороспүүбүлүкэҕэ, улууска даҕаны, ааспыт сылга ситиһиитэ үгүс. Үөрэнээччилэр ангардарыттан ордуга оруу 4-5 сыанаҕа үөрэнэллэр, оҕолорбут араас олимпиадаҕа, конференцияҕа ситиһиилээхтик кытталлар. Ол курдук, бүтүн Россиятааҕы олимпиадаҕа – үс, республика таһымнаах тургутууга – 41, улуустаааҕы олимпиадаҕа 57 үөрэнээччи бириистээх миэстэҕэ тиксибитэ торөппүттэри, олохтоохтору үөрдэр. Ааспыт үөрэх дьылыгар оскуоланы бүтэрбит 11 оҕоттон түөрдэ үрдүк үөрэххэ киирэн ситиһиилээхтик үөрэнэ сылдьаллар. Ону таһынан алтыс сылын агро хайысханан үлэлиир оскуола ааспыт сылга улуустааҕы «Үүнүү», «Идэһэ», республикатааҕы «Ас-үөл» быыстапка-дьаарбаҥкаларга агрооскуолалар икки ардыларыгар бастыҥтан бастыҥынан аатаныыта – коллектив күргүөмнээх, биир сыаллаах-соруктаах үлэтин түмүгэ.

Оҕолор сайыҥҥы сыныьалаҥнарын тэрийиигэ Хаптаҥаҕа үлэ-сыныьалаҥ лааҕыра икки сезонунан 50 оҕону хабан үлэлээбитэ. Базаҕа республика агрооскуолаларын семинара үрдүк таһымна ааспыта, 450-са ыалдьыт кэлэн сэргээн, уопут атастаһан барбыта.

Нэһилиэнньэ доруобуйатын туруга чол буоларын, олохтоохтор спордунан дьарыктаналларын туһугар С.С.Дегтярев аатынан спортсаала (сал. С.С.Копырин) тигинэччи үлэлиир. Анал былаанынан спорт араас көрүнэриэгэр коллективтарынан, түөлбэлэринэн, кылаастарынан, колуонэлэринэн күрэхтэһиилэр бэрт тэрээһиннээхтик ыытыллаллар. Спортсменнарбыт улуус таһымнаах күрэхтэһиилэргэ кыттан, үксүгэр миэстэлэһэн кэлэллэр. Нэһилиэктэр икки ардыларынааҕы комплекснай спартакиадаҕа оруу биир бастыҥынан аатта-наабыт. Ол курдук, 2015 сылга нэһилиэкпит үһүс бириистээх миэстэҕэ тиксэн 150 тыһыынча солкуобайдаах сертификатынан наҕараадаламмыныт.

Аанын сабыс-саҥа тэлэччи аспыт «Татыйык» уһуйаанна Т.В.Замятина сэбиэдиссэйдээх 20-чэ үлэһит – үгүстэрэ эдэр ийэлэр үлэлииллэр. Манна оскуола иннинээҕи саастаах 60-са оҕону үчүгэйгэ-кэрэҕэ үөрэтэллэр-такайаллар. Иллээх коллектив улуус таһымнаах хас даҕаны күрэхтэһиини ситиһиилээхтик тэрийэн ыытта. Ол курдук, оҕо саадын үлэһиттэригэр муус аннынан балыктааһыны тэрийбиттэригэр 75 үлэһит кыттыыны ылан, кохтоохтөрүн кордордулэр. Улуустааҕы «Сыл бастыҥ иитээччитэ» конкурсу эмиэ үрдүк таһымнаахтык ыыппыттара. Ону таһынан нэһилиэк ыытыллар бары үлэҕэ уһуйаан үлэһиттэрэ күргүөмүнэн кытталларын бэлиэтиир тоҕоостоох.

Нэһилиэкпитигэр дьон чол туруктаах буолуутун туһугар бэртээхэй коллектив үлэлиир. Алта күнүскү куойкалаах Тулунатааҕы врачебнай амбулатория (терапевт-быраас Е.В.Дарамаева) алта үлэһиттээх. Ыарыыны сэрэтэр үлэ күүскэ ыытыллар. Биириэгэр диэри саастаах оҕону, үлэ, тыыл ветераннарын, инбэлииттэри кэмиттэн кэмигэр кэрийэн короллор, эмтииллэр. Амбулатория коллектива эмиэ нэһилиэк культурнай олоҕор сэмэй кылааттарын киллэрэллэр. Эргэ дьиэ амбулаторияҕа анаан тутуллан үлэлээбитэ уонча сыл буолла, онон кэмигэр капитальнай оремүөн ыытылларыгар баҕа санаалаахпыт.

Ааспыт сыл «Сайдыы» сыныьалаҥ киинин коллективыгар таһаарыылаах, ситиһиилээх буолла. Н.П.Гоголева салайааччылаах дьоҕус коллектив олохтоох нэһилиэнньэни түмэн, биир тылы булан үгүс үлэни тэрийдэ. Сыныьалаҥ киинин иһинэн тоҕус куруһуок ситимнээхтик үлэлиир. Ол курдук, бэйэбит уолбут СР культуратын туйгуна Д.Е. Бурнашев Бороҕонтон кэлэн дьарыктаан «Сайа» дьахталлар вокальнай ансаамбыллара улуустааҕы «Ырыа ыралаах ыллыгар» конкурска Гран-при үрдүк аатын сүкпүтэ, «Далбар» ансаамбыл I-кы степеннээх лауреат буолбута элбэҕи этэр. Эмиэ Бороҕонтон СР культуратын туйгуна М.П. Ермоласва хас да колуонэни үнкүүгэ дьарыктыыра биһирэбили ылла. Драмкуруһуок кыттыылаахтара (сал. Н.И.Куприянова) ааспыт сылга Илин энэргэ Аркадий Новиков аатынан күрэскэ дипломант аатын ылан үөрэн кэлбиттэрэ. Культура үлэһитэ А.А.Находкин республика таһымыгар бүобэйдээн таһаарбыт «Хомус кырдала» күрэһэ ахсыннны 3 күнүгэр Дьокуускай куоракка «Арчы» дьиэтигэр тэрээһиннээхтик ыытыллан киэн сэгээриини ылла. Бу күрэскэ ааспыт сылга «Утум» фольклор бөлөҕө кыайан, Турцияҕа норуоттар икки ардыларынааҕы фестивальга кыттар чиэскэ тиксибитэ, I-кы степеннээх лауреат буолан кыайыы котоллонон кэлбиттэрэ. Болох чилиэнэ Кыыдаана Петухова Гран-при аатын сүкпүтэ барыбытын үөрдүбүтэ. Тэрилтэ салайааччыта Наталья Гоголева республикатааҕы «Далбар Хотун» конкурска улууһун аатыттан кыттан, «Талба Хотун» аатын ылбыта. Бу курдук ааттаатахха, судургу, чэпчэки курдук эрээри, бу ситиһиилэр дьоҕус коллектив күүстээх, дьаныардаах, ситимнээх үлэтин түмүгэ дии саныыбын. Ол да иһин, ааспыт сылга тэрилтэ тутаах дьоно – Наталья Гоголева уонна Альберт Находкин «СР культуратын туйгуна» ааты ылларбыттара.

Культура киэн эйгэтин биир салаатынан олохтоох библиотека буолар. Ааспыт 2015 сылга нэһилиэк бэйэтин күүһүнэн библиотекаҕа анаан туттарбыт, бары оттүнэн ирдэбилгэ эппиэттиир дьиэ үлэҕэ киирбитэ дьаһалта улахан ситиһиитэ буолар. Саҥа дьиэ миэбэлинэн толору хаччылынна. Нэһилиэнньэ хаһыат, сурунаал, кинигэ аҕаары, уларсаары сылдьара элбээтэ. Библиотекарь – СР культуратын туйгуна М.В.Неустроева аҕаччы араас аранатын хабар инниттэн эр дьоҥҥо – булт, тутуу, дьахталларга – доруобуйа, ыччакка, үөрэнээччилэргэ аналлаах хаһыаттары, сурунааллары суруттараргa кыһаллар. Ону таһынан, аҕаччылары кытта үлэлэһэн аҕыйы күннэрин ыытар. Кроссворду тантааччылар «Тобул» (сал. Н.Н.Колодезникова), коллекционердар «Эркээйи» (сал. М.Е.Васильева), алын сүһүох кылаас үөрэнээччилэригэр аналлаах «Кинигэни тантааччылар» түмсүүлэрэ (сал. Т.И.Дегтярева) былааннаахтык үлэлииллэр. Оссо Маргарита Васильевна бэйэтэ коҕүлээн «Мүрү саһарҕата» хаһыакка сурутууну тэрийэн, аҕалыытын, тарҕатыытын бэйэтигэр ылынан улууспут хаһыатын кэмигэр аҕаар буолбуппут олус табыгастаах.

Нэһилиэк олохтоохторо сүрүннээн тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктаналлар. Быйылгы кыстыкка, чуолкай аҕыйы түмүгүнэн, 820 ынах сүөһү, ол иһигэр 292 ыанар ынах кыстаан турар, 473 тобо сылгы, ол иһигэр 331 биэ баар. Ынах сүөһү сыл аайы кыралаан аччыыр, оттон сылгы бэрт аҕыйаҕынан эбиллэр. Хаһыс да сайынын икки сайылык тигинэччи үлэлиир. Дьон сүөһүтүн сайылыкка биэрэрин собулээтэ. Күп-күөх мэччирэҥнээх сайылыкка ынахтар үүттэрэ бидилийэ түһэр. Ааспыт сайын уопсайа 197 т үүт туттарылынна –былаан 75%-на туолла. Ырыгалаан кордоххо, үүнүтүн сайылыкка тахсыы эрэ кэмигэр туттарабыт, онон саас эрдэттэн саҥалаан күһүн хойукка диэри туттарарбыт буоллар, былаан туолуох эбит. Хантаҥа сайылыкка ыанньыксыттар уһаайба анатан, сайылык дьиэлэрин туттан киирдилэр, үлэлиир, сыныьанар усулуобуйаларын тупсарыннылар.

Оттоохун быйыл хаһааҥнытааҕар да соптоохтүк, кэмигэр ыытылынна, онуоха айылҕа да комолосто. Барыта 1350 т от кэбиһиллэн, былаан 104% туолла. Итиннэ эбии дьаһалта сайаанканан уотурба аҕалан атыылаан, сүөһү аһынан толору хааччылынныбыт. Бааһына оҥостон, ыһыынан саҥа дьарыктанан эрэр хаһаайыстыба салайааччыта Н.С. Неустроев быйыл 20 га бааһынаны бүтэйдээн, сирин таҥастаан, сиэмэ ыһан 40 т зеленканы хомуйда.

Сүөһү, сылгы этэҥнэ кыстыырыгар олохтоох ветучаастак (сал. М.Ф.Охлопкова) үлэһиттэрин комото үгүс. Кэмигэр прививка, араас сэрэтэр үлэ ыытыллар, кинилэр ирдэбиллэринэн болдьоммут кэмнэ анализ туттарабыт. Онно соптоох үлэлиир дьиэлээхтэрэ бэтэринээрдэргэ даҕаны, сүөһү иитээччилэргэ даҕаны табыгастаах.

Нэһилиэккэ олох-дьаһах соптоох усулуобуйатын тэрийиигэ улахан болҕомто уруллар. Ол курдук, ДьУоКХ Тулунатааҕы учаастагын иһинэн 47 ыал уопсай ититиигэ холбонон улаханнык абыраннылар. Инникитин боһүөлэги 100% ититиинэн хаччыйыы соруга турар. Ол инниттэн эбии котельнай тутуллуохтаах. Уопсайынан, ДьУоКХ Тулунатааҕы учаастагын (сал. А.И.Бурнашев) үлэһиттэрэ үлэлэригэр олус эппиэтинэстээхтик сыһыаннаһаллар. Ититэр ситимнэ оромүөнү эрдэттэн ыытан, ыраастаан, саҥардан иһэллэрэ астыннарар.

Олохтоох дьаһалта боһүөлэк ис-тас костүүтүн туһугар кыһаллар. Ол курдук, биирдиилээн ыаллар тутуулларын оромүөннүүллэригэр, олбуордарын саҥардалларыгар анаан сакаас хомуйан, собүгэр сыанаҕа тутуу матырыйаалын атыытын тэрийэр, онуоха тиэйэн аҕалыы өнөтүн босхо оҥороннор, улахан комо буолла. Бу саҥалааһын инникитин да салгыы ыытылларыгар баҕарабыт. Уулуссалар, Эбэбит тулата, аартыктар ыраас буолалларыгар күргүөмүнэн субуотуннуктар тэриллэр буолбуттара үгэскэ кубулуйда. Саас, күһүн коҕөрдүүгэ, мас олордуутугар эмиэ бука бары тахсан үлэлэһэрбит кэрэхсэбиллээх. Сайыҥҥы уу ситимэ кэмигэр үлэлиирэ, анаммыт күнүгэр, чааһыгар кэлэрэ тэриллэн, үүнээйини, оҕуруот аһын үүнэриигэ улахан комолоох.

Улуу Кыайыы 70 сылын корсо Кыайыы нааматынньыга саҥардыллан, кыргыһыы хонуутугар охтубут уонна этэҥнэ эргиллибит буойуттар аттара чөчүлаан, үлэ, тыыл ветераннара уонна соҕотох сэрии ветерана В.А.Васильев үөрүүлэрэ үрдээтэ. Ветераннарга, кыаммат арааҕа үгүс тимуровскай комо, дьиэлэрин социальнай управление ноҥүө оремүөннүүргэ, ону таһынан биир кэмнээх комо араааһа оҥоһулларын ситистилэр. Маны таһынан, олохтоох дьаһалта улуустааҕы психологическай киини (сал. С.Никитина) кытта ыкса үлэлэстэ. Ол курдук, олохторугар табыллыбатах, ускул-тэскил сылдьар, «аһыы утаҕы» амсайар дьоҥҥо соптоох психологическай көмө оҥоһуллара хаччылынна. Онон сорохторо «аһыы утахтанан» аккаастаан, көнор суолга турбуттара атыттарга холобур буолар. Бу, омос кордоххо, улахан суолтата суох курдук буолуо эрээри, нэһилиэнньэни кытары үлэ сүрүн сыала манна сытар. Тоҕо? Олохтоох дьаһалта нэһилиэк хас биирдии ыала чол, биэ туруктаах буоларыгар туһаайар үлэтигэр бастакы хардыылары оҥордо.

Биир боччумнаах сонун тэрээһининэн ыччат нэдиэлэтин чэрчитинэн эдэр дьон (сал. М.П.Аржакова) уонна саастаах колуонэ (сал. М.И. Дегтярева) санаа атастаһыытын тэрийбиттэрэ буолар. Корсүһүүгэ олох араас түгэннэрэ таарыллан, киэн дьүүллэһии тахсыбыта инникини тормунуурга тоһүү күүс буолбутугар саарбахтааһын суох. Манна нэһилиэк баһылыга, полиция участковайа, о.д.а. эппиэттээх үлэһиттэр кыттыбыттара тэрээһин суолтатын үрдэппитэ. Түмүккэ хамаанданан ток-шоуга күрэхтэһэн сэргэхсийбиттэрэ. Маннык хабааннаах тэрээһиннэргэн нэһилиэкпитигэр ыччат элбээбитин, бэртээхэй былааннаахтарын, ону олоххо киллэрэргэ үлэлэһэ сылдьалларын истэн үөрдүбүт.

Нэһилиэкпит былыргыттан Логой Тойон саҥатан диринг историялаах. II Логой былыргытын туһунан Тулунаттан торүттээх историческай наука доктора П.С.Троев «II-с Логой нэһилиэгин революция иннинээҕи историята» диэн кинигэҕэ суруйбута. Салгыы олорон ааспыт дьон олохторун, сүрүн дьарыктарын, ситиһиилэрин туһунан саҥа кинигэ бэлэмнэнэн, бэрт сотору тахсара былааннанар. Онуоха анаан үгүс үлэ ыытылынна: бэйэбитигэр уонна Дьокуускайга биир дойдулаахтарбытыгар анаан акция киэһэлэрэ тэрилиннилэр, дьоммут-сэргэбит кинигэ тахсыытын 100% ойоон, ким тоһо кыахтааҕынан комо оҥордулар.

Бу дьыл олунньу 3 күнүгэр II Логой нэһилиэгин дьаһалтата ааспыт сылга ыыппыт үлэтин түмүктээн «Сыл бастыҥнара» диэн тэрээһини үрдүк таһымҥа ыытта. Тэрээһиннэ олохтоох дьаһалта ыытыыытын ылынан биир дойдулаахтарбыт Саха Республикатын Ил Түмэнин народнай депутаттара С.С.Иванов, П.Р.Аммосов, улуус дьаһалтатын баһылыга А.В.Федотов, улуус депутаттарын Сэбиэтин председателэ И.И.Колодезников, депутат Н.Н.Оллонов, улуус баһылыгын солбуйааччы Г.А.Васильев уо.д.а. түбүктээх үлэлэриттэн быыс булан ыалдьыттааттылар, былааннаммыт үлэҕэ оссо үрдүк ситиһиилэри баҕардылар, биир санаанан салайтаран үлэлииргэ ыҥырдылар.

Түмүкпэр, нэһилиэккэ 2015 сылга «Бастыҥ учуутал» ааты ылбыт Л.Г.Бысыинаны, «Бастыҥ иитээччи» Т.П. Готовцеваны, «Бастыҥ спортсмен» М.С. Гоголевы, «ДьУоКХ бастыҥ үлэһитэ» А.И.Троевы, «Бастыҥ общественник ыччат» Н.А. Троеваны, «Бастыҥ общественник» Е.С. Бочкареву, «Бастыҥ тэрийээччи» А.А. Находкины, «Бастыҥ урбаанныыт» М.И. Никифорову, «Тыа хаһаайыстыбатын бастыҥ үлэһитэ» В.В.Дегтяреву ис сүрэхпититтэн эҕэрдэлиибит.

Дьэ, ити ааттаммыт үлэни барытын нэһилиэк дьаһалтатын баһылыга И.И.Троев, баһылыгы солбуйааччы А.А.Дегтярева, бэйэбит талбыт депутаттарбыт үүннээн-тэһииннээн олоххо киириилэрин ситистилэр. Кинилэр сыҥдааһыннаах үлэлэрин түмүгэ үчүгэйэн атыннык сыаналаныан табыллыбат. Кэлэр оттүгэр тэтими ыһыктыбакка, оссо күүскэ, тахсыылаахтык үлэлииллэригэр баҕа санаабын этэбин.

Мариса ВАСИЛЬЕВА–
Күбэй, II-с Логой нэһилиэгин бочуоттаах олохтоого, общ. корр.

Үтүө тылынан ахтабын

Мин ор сыл оройуонум киинигэр Бороҕонго архитектура отделыгар үлэлээбитим. Онтон 1985 сыллаахха ыам ыйыгар райком бюрота олох-дьаһах управлениетын кылаабынай инженеринэн анаабыта. Онон бу ахтыы-ыстатыйам олох-дьаһах управлениетын үлэһиттэрин туһунан буолуоҕа. Салайааччынан оччотооҕуга И.Н. Пухов олороро. Уопсайынан, олох-дьаһах управлениетын үлэтэ элбэҕин, ыараханын билэр буоламмын, кыратык салла-салла тиийбитим. Бастакы санаам – эрдэ үлэлээбит икки-үс киһилээх коллективныттан олох атын сиргэ кэлбиппин диэн. Хата үлэһиттэр тыллара-осторо барыта миэхэ чугас буолан биэрдэ. Сана салайааччы кэллэҕинэ буоларын курдук, тэрилтэм салааларыттан билсэн саҕалаатым. Гостиница уонна баанньык үлэтин собулээбэтим. Онон тута гостиницаҕа сэбиэдиссэйинэн Т.Павлюченконы анаатым, ол кэнниттэн бу тэрилтэ энкилэ суох үчүгэйдик үлэлээбитэ. Сүүрбэ миэстэлээх таас баанньыгы сылытыы уустук буолбута. Баанньык тутуллубута үс сылын иһигэр икки КВ-300 оһоҕо биирдэ да үчүгэйдик ыраастаммакка олоччу бүөлэнэннэр, итиини эбии иккис оһоххо комо биэрбэт буолбуттар этэ. Онон И.И. Алексеевы кытары кэпсэтии ыытан, Дүпсүнтэн «Беларусь» тракторынан биир КВ-300 оһоҕу аҕалан үорүүбут үксээбитэ. Оһоҕу сварщиктыт В.Кучины кытта икки ый кэринэ монтажтаан, ис систиэмэни уларытантэлэритэн, баанньык үлэҕэ киириэҕиттэн итийбэтэҕин итиппиппит. Онно үлэһиппин үордээри, киниэхэ дьиэ анатаары, оччотооҕу райисполком бэрэссэдээтэлэ О.С. Михайловка үлэлиир таҥаһынан иккитэ киллэрэ сылдьыбытым. Ол түмүгэр, дии саныыбын, үорүүлээх күммүт үүммүтэ: Лонгинов аатынан уулуссаҕа панель дьиэттэн икки хостоох квартираны биэрбиттэрэ. Оччолорго В.Кучин икки кыыһын уонна кэргэнин кытта олороллоро. Баанньык коллективын тэрийэр дьоҕурдаах икки саамай үлэһит дьоммун – бригэдьиир курдук сылдьыбыт И.Васильевы уонна М.Шепелеваны истигник саныыбын.

Управление салайар атын салааларга (бу үөһэ этиллибит иккиттэн уратылара), киһи соҕуон иннигэр, олус үчүгэйдик да буолбатар, орто үчүгэйдик үлэлии-хамсыы олороллор эбит этэ. Олор истэригэр скважина, механизация, ремстрой, саныраастааһын, пилорама, электричество хаһаайыстыбатын үлэһиттэрэ уо.д.а. бааллара.

Скважина туһунан аҕыннахха, оното ороруонна тугунан да кэмнэммэт улахан. Аҥардас уута сайыҥҥы уу ситимигэр бэриллэрэ, баанньыкка туттуллара уонна хочуолунайдарга тиэрдиллибитэ саамай улахан суолталаах. Онон биһиги артезианскай скважинабыт ор сыл үлэлээтэ, оссо да үлэлии турарыгар баҕарабын. Маны таһынан, уулуссалары бетоннааһын бүтэ илигинэ, уу кутуута диэн күүстээх үлэ баара. Онно 10 т автоцистернанан үтүмэн элбэх уу кутуллара. Маны таһынан, сайыҥҥы уу ситимин туһатын этэ да барыллыбат.

Салгыы механизаторлары үтүө тылынан ахтыахпын баҕарабын. Кинилэр туллар тутаахтара – О.В. Татаров. Механик буоларга анаммыт киһи, билиитэ-көрүүтэ, булара-талара, кэпсэтиитэ сүрдээх этэ. Массыына емкостарын улаатыннарыыга уонна техника алдьаммакка сүүрэригэр механик быһаччы оруоллааҕа. Механизаторлар З.С.Рожин, А.А.Крылов, Н.Н.Петров, Г.Г. Протодьяконов үтүө суобастаах үлэлэринэн управлениеҕа тоһүү дьон буолбуттара. Уу баһар массыынаҕа Н.Н.Петров, Н.Н. Павлов бэриниилээхтик үлэлээбиттэрэ.

Бэйэм тутааччы буоламмын, «Ремстрой» үлэһиттэрин истинник саныыбын. Бригэдьииринэн В.И.Бурнашев, бригээдэ чилиэннэринэн И.Копырин, В.Лыткин уо.д.а. үлэлээбиттэрэ. Үлэ-хамнас элбэх этэ: эргэрбит мас дьиэлэр оромуоннэрэ барыта кинилэр үрдүлэринэн буолара. Онуоха бригэдьиир В. Бурнашев үтүөтэ-оноото улахан.

Управление үрдүнэн кыайтарбат айдааннаах үлэ санитарнай ыраастааһын үлэтэ буолара. Бу ыарахан үлэҕэ В.Третьяков бырааттынаан, Н.Н.Окоемов уо.д.а. үтүө суобастаахтык үлэлээбиттэрэ. Пилорама эргэ да соҕус буоллар, үчүгэйдик үлэлээбитэ. Пилорамщик С.Р.Поссельскай этэ. Спартак туһунан кэпсээтэхпинэ, кини тулаайах уол этэ, онон сатаан кэпсэтэн дьаһайдахха үлэни-хамнаһы кыайар, ылбыт сорудаҕын толорор буолара. Улахан үлэһит, эпиэтинэстээх дьонунан электриктэр бригээдэлэрин ааҕабын. Кинилэр истэригэр А.Афанасьев, Н.Васильев, Г.Сторожев бааллара, бэрээдэктээх, сорудаҕы толоругас, хаһан да утары кыаллыбаты этэр диэни билбэт, киһи салайарыгар чэпчэки дьон этилэр. Управление салалтатыгар киһини үтүө тылынан ойүүр ор сыл үлэлээбит В.Н.Кычкины ахтыахха соп. Барыга-бары сыстаҕас, үлэҕэ-хамнаска уопуттаах киһи этэ. Кини үлэһиттэри кытта сатаан кэпсэтэн биир тылы булара, тэрилтэтигэр коммунист үтүө аатын үрдүктүк тута сылдьыбыта. Онон В.Н.Кычкин управлениеҕа үлэлээбит кэмигэр үтүөтэ-оноото элбэх.

С.ГОВОРОВ, пенсионер.

Үйэтитиигэ үлэбэр күүс-көмө буолар дьоҥҥо махтанабын

Улуу Кыайыы 70 сылыгар анаан, ааспыт сыл бүтүүтэ «Сэрии ааспат-арахпат дуораана» диэн анабыл хоһооннордоох уонна үс томнаах «Ааспыт ахтылыннын, урукку умнуллубатын», «Сэрии ыар сыллара – хаһыс хаарыйбыт дьоннноро», «Иринньэх оҕо саас – эрдэлээн сиппит саас» кинигэлэри таһааттардым. Кинигэлэрбин «Сайдам» (редактор М.И.Лыткина) кинигэ кыһата көрөн-истэн бастакытын Дьокуускайга «Якутия» медиа-холдинга уонна үс томнаах кинигэбин Новосибирскайга «Деал» ХЭТ типографияларыгар бэчээттэттэ. Онон, бу хаһыс да сылын биргэ үлэлэһэр, кинигэлэрбин көрөн-истэн таһааттарар Марфа Петровнаҕа истиҥник махтанабын.

Бу кинигэлэрбин таһаҕастааһыҥҥа, дьоҥҥо-сэргэҕэ билиһиннэрэрбэр улуустааҕы киинэммит библиотека үлэһиттэрэ (дир. В.Н.Окоемова) элбэх комоҥу оҥордулар. Ол курдук, кинигэлэрим Дьокуускайга национальнай библиотекаҕа, Бороҕоҥҥо улуус дьаһалтатын дьиэтигэр сүрэхтэнэллэригэр күүс-көмө буолан үордүбүттэрэ. Аны, ааспыт сыл ахсыннны аам-даам тымныыгыгар, библиотека массыынатынан тоҕус киһилээх делегация буолан, кииммин түһэрбит Толооммор, төрөөбүт төрүт дойдубар Ытык Бахсыга баран ааҕааччылары кытта көрсүһэн кэллибит. С.С.Васильев-Борогонскай аатынан киинэммит библиотека үлэһиттэрэ Г.В.Аммосова уонна О.Н. Павлова Бахсы олохтоохторугар бу сылга төрөөбүтэ 150 сыла туолар В.В.Никифоров-Күлүмнүүр олоҕун, үлэтин кэрчиктэрин, Уус-Алдан улууһугар бу орогойдоох үбүлүөйү көрсө туох үлэлэр ыытыллалларын уонна барыахтаахтарын билиһиннэрдилэр. Ити кэнниттэн Д.Г. Барашков аатынан Бахсы орто оскуолатын аатыттан 10 кылаас үөрэнээччитэ Лиана Слепцова Күлүмнүүргэ анаан суруйбут дакылаатын (сал. В.Г.Прибылых) билиһиннэрдэ. Бахсым кэнчээри ыччата – уһуйаан иитиллээччилэрэ – олонхолортон быһа тардыыны толордулар, оскуола үөрэнээччилэрэ, мин сэрии тиэмэтигэр суруйбут хоһооннорбун аахтылар. Галина Владимировна уонна Ольга Николаевна суруйар-айар үлэбин кэпсээтилэр, иккис дойду оҥостубут Уус Алданым уолаттара, атастарым – мелодист-ырыаһыттар И.И.Бурцев-Сэргэ Уйбаан, М.М.Конников, ырыаһыт Н.С.Бурцев уонна үрдүк үөрэҕи бүтэрэн Бахсыга тиийэн учууталлыы сылдьар Дүпсүн кыыһа В.Г. Прибылых корсүһүүҥү бэйэлэрин ылбаҕай ырыаларынан киэргэттилэр. Библиотека үлэһиттэрэ «Иринньэх оҕо саас – эрдэлээн сиппит саас» кинигэҕэ суруллубут, оҕо эрдэҕиттэн тулаайах хаалбыт, үөрэхтэн маппыт, дорообуйатынан улаханнык аһааҕырбыт В.Л. Сивцева йоганан, гимнастиканан, «детканан» дьарыктанан олоххо иккистээн эргиллибитин, скандинавскай хаамыынан дьарыктанарын кэпсээтилэр. Оттон 74 саастаах Вера Лазаревна илиҥҥи омуктар үнкүүлэрин имигэстик хамсанан үнкүүлээн, ол быыһыгар шпагат түһэн көрдөрөн, бу корсүһүү кыттыылаахтарын сөхтөрдө. Бахсы нэһилиэгин дьаһалтатын баһылыга И.Ф.Барашков, орто оскуола коллектива, сэрии тулаайаҕа А.Н.Шеломова-Местникова, быйылгы кинигэҕэ суруллубут, Чурапчыны күүс өттүнэн коһоруу кыттыылааҕын М.М.Нестряков оҕото З.М.Нестрякова, олохтоох библиотека сэбиэдиссэйэ Л.П.Аргунова суруйар-айар идэбин ойүүлэрин уонна махтаналларын оссо тогул иһитиннэрдилэр, сэмэй бэлэхтэрин туттардылар. Онон, суруйар-айар идэлэммит киһи, икки улуус дьонугар хардарыта үтүө ойдобулу, үоруүнү үоскэтэн кэлбиппититтэн астынным, дуоһуйдум.

Хомойуох иһин, дьон аатын-суолун үйэтитэр суруйуу ыарахан иһэр. Ол ааспыт үйэҕэ, чуолаан сэрии сылларыгар үлэлээбит-хамсаабыт дьон сыгган сыл коҕүрээн олоххо буолбуту, дьиҥ-чахчыны кэпсиир киһи аҕыйаан иһэринэн буолара ойдонор. Ити эрээри дьоннорун сурукка киллэрэн үйэтитиэн баҕалаахтар билигин да элбэхтэр... Онон мин Улуу Кыайыы 75 сылын корсо суруйар үлэбин саҕалаатым, билиҥнэттэн ахтыылары хомуйан эрэбин. Ол ахтыыларга киириэхтэрэ, урукку оттүгэр ханна да сиһилии суруллубатах сэрии хонуутугар охтубут уонна сураҕа суох сүүһүт фронтовиктар, сэрии ветераннара, тыылга Кыайыыны уһансыбыттар, үлэ фронтугар сылдьыбыттар уонна ордук чорботон сэрии буойунун тулаайахтара, биир ыалтан Ийэ дойду комуҥскэлигэр сылдьыбыт иниибиилэр. Онон баар да, бу олоххо суох да буолбут дьоҥҥутун-сэргэҕитин үйэтитиэн баҕараччылар миигин кытта билсиҥ, кэпсэтиҥ, телефонум редакцияҕа баар.

Бу суруйуубунан, кинигэлэрим тахсалларыгар уһуну-киэҥи ойдоон ааспыт ахтылларын, урукку умнуллубатын туһугар үбүнэн-харчынан комолоспут бары тэрилтэлэргэ, биирдиилээн дьоҥҥо диринник махтанабын! Үлэбэр оруу күүс-көмө буолар, Уус-Алдан улууһун киинэммит библиотека ситимин үлэһиттэригэр: директор Варвара Окоемованы, үлэбин дьоҥҥо-сэргэҕэ оруу билиһиннэрэр, сырдатар Галина Аммосоваҕа, Ольга Павловаҕа, Логой нэһилиэгин Хомустаах библиотекатын үлэһитэ Мария Егоровнаҕа, Кэптэни библиотекатын сэбиэдиссэйэ Мария Андросоваҕа, Чурапчы улууһун Бахсы нэһилиэгин библиотекарыгар Лариса Аргуноваҕа уонна маннык сырыыларбын ойдуур, комолоһор бары дьоммор, эһиэхэ истиҥ махталбын оссо тогул этэбин! Чэгиэн-чэбдик сылдьыҥ, үлэҕит тахсыыларын, олоххут үчүгэй эрэ оттүнэн туруктаах буоллун!

Уйбаан БАХСЫЛЫЫРАП,
суруналыыс,
кыраайы үөрэтээччи.
Хаартыскаҕа: Бахсыга буолбут көрсүһүү, 2015 с.

Ырыаны аргыс оҥостон

Онор нэһилиэгэр 15 сыл анараа оттугэр тэриллибит «Иэйии» ансаамбыл салайааччытынан Л.Н. Максимова таһаарыылаахтык үлэлиир. Ансаамбыл аан бастаан тэриллиэҕиттэн күн бүгүнүгэр диэри намыын ырыалаах ийэлэрбит, эбэлэрбит улууска, республикаҕа тиийэ дипломант, лауреат аатын ылыан ылылар. Кинилэр нэһилиэк общественнай олоҕор, үлэтигэр, боһуолэккэ ыытыллар араас тэрээһиннэргэ оруутүн кохтоохтук кытталлар. Ону таһынан кулуун хоһуогар тэринэн түмсүүлэри ыыталлар. Ансаамбыл солистара Нина Лукачевская, Екатерина Ушницкая, Мария Лукачевская, Ксения Лыткина уо.д.а, дуэтынан ыллыыр Антонина Дьяконова, Александра Ушницкая, Любовь Максимова, Октябрина Протопопова оруу короччүлэр биһирэбиллэрин ылаллар. Салайааччылар В.Г.Федоров, Л.Н. Максимова, Л.Д.Борисова бар дьоннорун үтүөҕэ-сырдыкка угуйалларынан, сүргэни көтөҕөр кэрэ эйгэҕэ үөрэтэллэринэн киэн туттабыт. Оруу да бу курдук сырдыгы-кэрэни сыдьаайа, ырыаны аргыс оҥостон куруук үөрдэ туралларыгар баҕарабыт.

Варвара ПАРНИЙКОВА-Үүйэ, общ. корр. Онор.

«Саас курдук сырдыаҕын, ырыата ыллыаҕын»

Ааспыт сылга, ахсыннныыга, Улуу Кыайыы 70 сылын чэрчитинэн талба талааннаах, ымыылаах ырыаһыттарбыт, тыыл, үлэ бэтэрээннэрэ – Уус Алдан улууһун, Новгород куорат, Мүрү нэһилиэгин бочуоттаах олохтоого, СР культуратын үтүөлээх үлэһитэ Аким Бурцев – 80, сэрии кэмин оҕото, Мүрү нэһилиэгин бочуоттаах олохтоого, СР культуратын туйгуна Мария Бурцева 75 саастарынан республика таһымнаах «Саас курдук сырдыаҕыц, ырыата ыллыаҕыц» диэн кэргэннэн ырыа күрэх иккис тогулун ыытыллыбыта.

Күрэс түмүгүнэн, Гран-при үрдүк аатын Бүлүү куораттыттан бастакы конкурска (2010 с.) 2-с степеннээх лауреат буолбут кэргэннии Елена, Иван Туласыновтар ылбыттара, культура улуустааҕы управлениетын, ону тэҥэ Дьокуускайтан И.С.Бурцев туруорбут анал бириистэринэн наҕараадаламмыттара. Оттон 1-кы ст. лауреаттарынан Мэҥэ-Хаҥалас Балыктааҕыттан Антонина, Иван Прибылыхтар аатталан, Мария, Аким Бурцевтар оҕолоро туруорбут сыаналаах бириистэрин бэлэх туппуттара. Юлия, Иннокентий Портнягиннар (Саһылыкаан) 2-с ст. лауреат аатын сүгэн, Бурцевтар Намнааҕы аймахтара туруорбут бириистэригэр тиксибиттэрэ. Туйаара Румянцева быраатынаан Иннокентий Алексеевтыын (Чараҥ) 3-с ст. лауреат буолан, «Тойон Мүрү» культура киинэ туруорбут бириһинэн наҕараадаламмыттара. Дипломаннар Екатерина, Иннокентий Птицыннар (1 ст.) Мүрү нэһилиэгин дьаһалтата олохтообут бириһин, Саргылана Константинова кыыһынаан Сардааналыын (2 ст.) ветераннар улуустааҕы Сэбиэттэрэ анаабыт бириһинэн, Мотрена Герасимова күн-күбэй ийэтинээн Варвара Лугиновалыын (3 ст.) культура ветераннара туруорбут анал бириистэрин туппуттара. Ону сэргэ, «Россия ийэлэрэ» Бүтүн Россиятааҕы хамсааһын республикатааҕы салаатын салайааччыта П.Борисова анал бириһэ уонна ветераннар улуустааҕы Сэбиэттэрэ олохтообут харчынан бириэмийэтэ Уһун-Күөлтэн биргэ торообут Никитиннэргэ (квартет) анаммыта. «Иэйиилээх ырыаһыттар» анал аат Снежана, Иван Карповтарга (Тулуна) тиксэн, талааннаах ырыаһыт Сидор Сивцев дьиэ кэргэнин анал бириһин туппуттара. «Алыптаах ырыаһыттар» анал аат уонна Мария, Аким Бурцевтар ор сылларга биргэ алтыспыт ыкса ыалларын анал бириистэрэ кэргэннии Анна, Иосиф Бечекановтарга (Хомустаах) анаммыта. «Саамай эдэр кыттааччы» анал аатынан уонна улуус дьаһалтатын дьиэ кэргэн отдела туруорбут бириһинэн Алексеевтар (Суотту), «Бастыҥ дебют» анал аатынан уонна Бурцевтар Тандатааҕы аймахтара туруорбут анал бириистэринэн Сардаана Константинова (Мүрү), «Норуот ырыатын бастыҥ толороччу» анал аатынан уонна Бороҕоннооҕу оҕо искусство оскуолатын анал бириһинэн Птицыннар (Дьокуускай) наҕараадаламмыттара. «Ветеран толороччу» анал аат уонна Вера Петровна Новгородова туруорбут анал бириһэ Варвара Лугиноваҕа (Арыылаах) туттарыллыбыта.

Дьоро киэһэҕэ уус-уран самодеятельность сайдыытыгар кылаатын иһин, дьон-сэргэ тэптыыр ырыаһыта Саргылаана Константиноваҕа «СР культурата сайдыытыгар кылаатын иһин» бэлиэ туттарыллыбыта.

Валентина ВАРЛАМОВА,
бырайыак ааптара.

Мүрү Саһарҕата

РЕКЛАМА ИЛДЬИТЭ

Олунньу 12 күнэ 2016 сыл

Хаһыат рекламаҕа аналлаах бээтинсэтээҕи сыһыарыыта

КРЕДИТНЫЙ ПОТРЕБИТЕЛЬСКИЙ КООПЕРАТИВ «ААРТЫКЭКСПРЕССКРЕДИТ»

АА АРТЫК ЭКСПРЕССКРЕДИТ

ВЕСНА ИДЕТ! АКЦИЯ

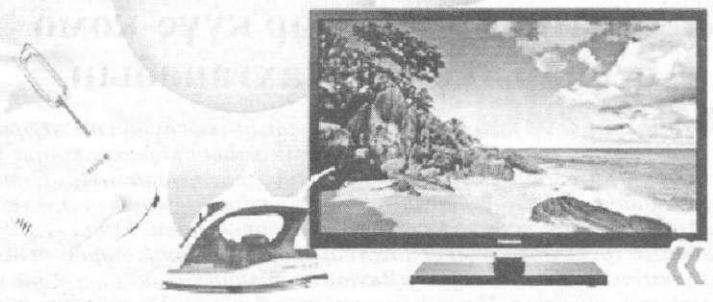

«Солнечные подарки ВСЕМ!»

при оформлении договора на приумножение личных сбережений.

10 ЛЕТ ВМЕСТЕ С ВАМИ!

На правах рекламы

®

Условия участия в Акции.

Участниками Акции (по тексту – Участники) являются все клиенты, оформившие новый договор личных сбережений или пополнившие счет действующего договора по действующим тарифам в компании на период действия Акции на сумму от 50 000 (пятидесяти) тысяч рублей и более. Участники Акции т.е. инвесторы, оформившие договор ЛС на сумму от 50 000 и более рублей автоматически становятся Участниками Акции (Весна идет! – Акция). По акции каждому клиенту после подписания договора и внесения денежных средств в кассу КПК полагается подарок: - бытовая техника стоимостью от 2000 до 10 000 рублей (Миксер, телевизор, мультиварка, планшет, смартфон итд.) Количество подарков ограничено: один подарок - один договор (допсоглашение). Подарок по Акции полагается за каждый отдельно взятый договор (допсоглашение - в случае если пополнение действующего договора). Сумма от 50 000р и выше. Срок от 3х месяцев. %-я ставка составляет 20% годовых.

с. Борогонцы, ул. Ленина, д. 42 (2 этаж) оф. 14. Тел. 42-967, 8-800-100-36-99

АТЫЫЛАНАР

Квартира

Бороҕоҥҥо толору хааччыллыылаах квартира.
Тел.: 89142289818, 89141045181.

* * *

Бороҕоҥҥо Лонгинов уул. 76 №-гэр 8*7 иэннээх, киинтэн ититиилээх, икки боксалаах гаражтаах, 15,2 иэннээх уһаайбалаах дьиэ. **Тел. 89644164874.**

* * *

Однокомнатную благоустроенную квартиру в деревянном доме 41 кв.м. в г. Якутске.
Тел. 89644213182.

Техника

2013 с. үчүгэй туруктаах «УАЗ» охотник атыылаанар эбэтэр сүүрэ сылдьар иномаркаҕа атастаһабын.
Тел. 89142736555.

* * *

Кыһыҥҥыга бэлэмнэниллибит 1993 с., докумуоннаах сүүрэ сылдьар «Жигули-ВАЗ 06».
Тел. 89141047025, 89841191832, 42-724.

* * *

«УАЗ» 2012 с. массыына атыылаанар эбэтэр атастаһабыт. Саҥа иномарка массыына радиатора 5 тыһ. солк. атыылаанар («Пробокс» барсар).
Тел. 89142984034.

Араас

Бороҕоҥҥо 7х8 дьиэлээх уонна икки боксалаах гаражтаах уһаайба. Эбэтэр эһиги варианнаргыт. **Тел.: 89142659995.**

* * *

Миэстэнэн эмис убаһа этэ.
Тел. 89142652490.

* * *

Дьиэҕэ, гаражка сопоох отопление уонна баанньык оһохторо. **Тел.: 89142962945, 89141025074.**

* * *

Сибиинньэ, убаһа, биэ эттэрэ, убаһа, иһэ, биэ иһэ, куулунан собо. **Тел.: 89245905813.**

* * *

Талкы. **Тел. 89644150984.**

* * *

Рулоннаммыт зеленка.
Тел. 89142736555.

* * *

Отон. **Тел. 89142347875.**

* * *

Сибиинньэ иһэ.
Тел. 89245905813.

* * *

6 м., 8 м. лафет мас.
Тел. 89618691521.

* * *

Чуоҕур дьүһүннээх, 4 саастаах атыыр соноҕос атыылаанар.
Тел. 89679125751.

* * *

55 устуука 5 м. уһуннаах, 15 см халыҥнаах лафет (тиит).
Тел. 89142615191.

* * *

Оттук кураанах, инчэҕэй булкаас мас 4000 солк.
Тел. 89142671593.

* * *

15 куул хортуоппуй.
Тел. 89244688530.

* * *

10 штука тыс 3000 солк.
Тел. 89142929508.

АТЫЫЛАҺАБЫТ

Бороҕоҥҥо, Мындаабаҥа, Радиотумулга уһаайба.
Тел. 89247624697.

ОҺО ОҺОРОБУТ

Мүрү алаас иһигэр мас хайытабын, дьиэ ис-тас үлэтин үлэлиибин.
Тел. 89627366953
эбэтэр ватсап.

* * *

Таба тыһа имитэбин.
Тел. 89243676892.

* * *

Иистэнэр массыына оҥоробун, ыраастыыбын, настройкалыыбын.
Тел. 89243602410, 89644282262.

Только для членов СКПК "Ссудо-Сберегательный Союз". Реклама.

ССУДО–СБЕРЕГАТЕЛЬНЫЙ СОЮЗ

www.ssscredit.ru

ПЕНСИОННАЯ ПРОГРАММА НАКОПЛЕНИЯ

- ГИБКИЕ СРОКИ
- СТАВКИ ДО 17% ГОДОВЫХ
- ВОЗМОЖНОСТЬ ПОПОЛНЕНИЯ И СНЯТИЯ ПРОЦЕНТОВ ЕЖЕМЕСЯЧНО

с. Борогонцы ул. Ленина 46/1, тел 42-296, 8924-590-9656, 8924-594-1111 (WhatsApp). ®

На правах рекламы

МФЦ информирует

Спрашивайте, отвечаем

мои документы
государственные и муниципальные услуги

Рубрика «МФЦ информирует» публикует ответы юриста на вопросы по правовой тематике любой сложности. Вопросы можно присылать по адресу: с. Борогонцы, ул. Ленина 28/1, или оставить администратору офиса «Мои Документы».

Вопрос *2. Сколько раз в год должны проверять условия хранения огнестрельного оружия? Какими нормативными-правовыми актами регулируются? И до скольких часов они должны проверять? Если участковый пришел после 9 ч. вечера, могу ли я его не впускать в дом?*

Ответ: В соответствии с Постановлением Правительства РФ от 21.07.1998 N 814 «О мерах по регулированию оборота гражданского и служебного оружия и патронов к нему на территории Российской Федерации», принадлежащие гражданам Российской Федерации оружие и патроны должны храниться по месту их жительства с соблюдением условий, обеспечивающих их сохранность, безопасность хранения и исключающих доступ к ним посторонних лиц, в запирающихся на замок (замки) сейфах, сейфовых шкафах или металлических шкафах для хранения оружия, ящиках из высокопрочных материалов либо в деревянных ящиках, обитых железом. Органы внутренних дел по месту жительства владельцев имеют право проверять условия хранения зарегистрированного ими оружия.

Порядок проведения проверок соблюдения гражданами правил хранения оружия и патронов к нему, в ходе которых сотрудники полиции осматривают места их хранения и объекты, где они обращаются, определяется Инструкцией по организации работы органов внутренних дел по контролю за оборотом гражданского и служебного оружия и патронов к нему на территории РФ, утвержденной Приказом МВД России от 12 апреля 1999 г. N 288.

Согласно Инструкции, при проверке условий хранения оружия и патронов, имеющихся у граждан Российской Федерации, сотрудниками органов внутренних дел выясняются:

а) соответствие имеющегося оружия выданным лицензиям и разрешениям, а также хранящихся у граждан патронов видам и моделям зарегистрированного оружия;

б) наличие запирающегося на замок сейфа, металлического шкафа, ящика из высокопрочных материалов либо деревянного ящика, обитого железом;

в) количество патронов у граждан, получивших оружие и патроны во временное пользование и указанных в разрешениях на хранение и ношение оружия.

(Продолжение следует).

Төлкөбүтүн түстээбит, түөрэхпитин түһэрбит төрөөбүт төрүт тылбыт күнүнэн!

Ураанхай саха аатын

... Кэмниин тэнгнэ,
Дьоммун кытта
Кэхтибэккэ сайдыахтын
Кустук өгнооох
Кымыс сыттаах,
Сахам аптаах саҥата!..

Семен ДАНИЛОВ, поэт.

Алта уон ахсыс сааһым арҕаһыгар
Араас ыллыктарынан сиэллим-хаамтым,
Арҕааһыыр күүм-ыйым ынсыытыгар
Аарыгырар аартыктары дабайдым.
Ол айаннарым араас суолларыгар
Оо, элбэхтэ даҕаны бүдүрүйдүм,
Олоххо хаста-хаста эргилинним,
Охтон иһэн, өрүһүнэн өндөйдүм!..
Сах, бэйэм бэрдим эрэ буолбатаҕын
Саах ырдаҕым ахсын ордук ойдүүбүн,
Өбүгэм өйөбүл-тирэх буоларын
Өйбүнэн-санаабынан ылынабын!
Ситэри эттэххэ: өбүгэм үгэһин,
Сиэрин-туомун үгүстэ тутуспатым.
Оннo сахам тыла сарбыллыбытын-
Олох үтүөтүн – үөрэҕи «буруйдуубун»!..
«Үчүгэй куһаҕаннаах...» -этии дэгэтэ
Үйэлэр уҥуордарыттан кэллэҕэ,
Ол үөрэхпит сайдар, туһар кэмигэр
Оо, доҕоттоор, ордук биллэн эрдэҕэ...
Сүүрбэһис үйэ уордаах сылларыгар
Саханы «омугумсуйда» диэбиттэрэ,
Үүнэр, сайдар үөрэхтээх ыччаппытыгар –
Үҥүүнү, батаһы өрө туппуттара...
Саха саарынын, муударай барахсаны,
Сэмэй ураанхайы түмэ сатаабыты,
Киһи киэнэ килбиэннээҕин, сүдүтүн
Күлүмнүүрү – хаайыы дьиэлээбиттэрэ...
Алампаны уһаты-туора ускайдаан,
Араас тылы-оһу тарҕаппыттара,
Арыгыһыт ааты ингэрэ сатаан,
Аараттан төннөрө сатаабыттара...
Кэрэни сахпыт муосчут Дабайааҥкыны,
Киэҥ сиринэн сылдьан үөрэммит аатыгар
Дьоншуон омук үспүйүөнэ диэбиттэрэ –
Дьиҥнээх талаан ситэ арыллыбатаҕа...
Сахалыы саҥалаах Алтан Сарын уолбут
Сахатын дьонуттан саһа сылдьыбыта,
Ханна тиийбитэ биллибэккэ, ыччаппыт
Хабыр олоххо сураҕа суох сүппүтэ.
Уордаах отутус сыллар бүтүүлэригэр
Уолҕамдьы санаалаах «орогойдообүтэ»,
Көр, ол курдук «норуот өстөөҕүн» көрдөөннөр
Күнүстэри «тымтыгы уматаллара».
Ойуунускайы төрөөбүт тыл «ойуунун»,
Оҕо-эдэр саас атаһын Махсыымын,
Онтон да атын үтүө дьоммутун
Оо, эрдэ даҕаны иинэбиттэр эбит...
Аатаах бэйиэт Арбыытабыт
Бэйэтэ билбэккэ «үтэһэтэ туолбута»...
Биэс уонус сыллар эмиэ дьыбардаахтара,
«Баһарипеттары» тутуу-хабыы барара.
Итинник самнарбыттара ыччаппытын,
Ийэ тылынан саҥараары гыммыттары.
Инники тахсыахтаах колуонэ дьоммутун,
Ийэ тылы былаах онгостубуттары!...
Отутус, биэс уонус сыллар охсуулара,
Оҕо-эдэр дьоммутун батыһа сылдьан,
Аҕыс уонус сылларга тиийэ кэлбиттэрэ,
Араллааны саха саҕар аатырыгыттара...
Олоҥхо туһунан оройдооботохторо,
Оһуохайы бопсон: «Түмсүмэҥ!» – дэһэллэрэ.
Оҕо, эдэр дьон санаата аахсыллыбата,
«Олохнут – уу-нуурал», – диэн кэпсэнэрэ.
Балартан барытыттан муомураммыт-
Барбах саныыбыт төрөөбүт саҥабытын,
Биир биллэр улуу тылы оро тутаммыт
Билбэннит өбүгэбит үтүө үгэстэрин.
Күөх экирээн, араадыыйа, Интириниэт –
Киһи иилэн ылбатынан кус-хаас тойуга...
Сахалаар, маннык салҕанан бардаҕына:
«Сүтүө суоҕа төрөөбүт тылбыт», – дэһимэҥ!
«Маама», «паапа» буола сырыттахпытына,
Маратыйыа эбээт, өбүгэбит үөрэҕэ,
Ийэ, аҕа иһирэхтик аатламматаҕына,
Иинии-хатыа, саха төрөөбүт саҥата!..
Оҕо уоһахтаах уоһуттан кутуллан
Олоҥхбут оскуолаҕа дуораһыйар,
Хомус дьүрүскэнниин сиэттиһэн
Хомоҕой тыллаах оһуохай дьиэрэйэр.
Ити барыта сүппэккэ бииргэлэһэн
Инники үйэбит эрэлэ буоллун!
Ыччаппыт торообут тылын билиилэнэн
Ырыгалыыр санаата, толкуйа туоллун!
«Сахатыта сатааман», – дэһэр дьоммут
Саха буолалларын умнубатыннар,
Үөрэх-билии аартыгын дабайбыттарбыт
Үйэлэргэ үгэстэри тумнубатыннар!
Дапсы сахалыы саҥарарын сиилээмэҥ,
«Дойдум, норуотум туһа», – диирин умнуманг,
Доҕоттоор, кини курдук саха элбээтэр,
Дьол-соргу буолуо этэ бэйэбитигэр...
Ийэбит иитиэхтиир сахалыы тыла.
Иэримэ дьиэҕитигэр илгийдин!
Аҕабыт амалыйар амарах тойуга
Алаас ынуоргу аартыгыттан дуорайдын!
Үөрэҕи төрөөбүт тылга дьүөрэлээн
Үйэлэргэ өрө тута сылдьыаҕын,
Өбүгэбит бары үтүо үгэһин,
Өлбөт-сүппэт ураанхай саха аатын!...

2016 с., олунньу.

Уйбаан БАХСЫЛЫЫРАП, журналист.

Сахалар сурук-бичик суоҕуна ийэ тылбыт күүһүнэн тыыннанан олордохпут. Ол олоруубут бэйэтэ сүдү күүстээх этэ. Ону поляк киһитэ Вацлав Серошевскай таба көрөн бэлиэтээбитэ чуолкайын, үчүгэйин эбитин: «Саха тылынан уусуран айымньытыгар таҥараҕа даҕаны тэҥэ суох туох эрэ баар, ол эрээри ол толкө толорүйбэт түөрэҕэ буолбатах, киһи бэйэтин модун санаата». Дьэ, ол иһин олоҥхобут аан дойду чулуу айымньытынан аатырдаҕа. Эчи бодоҥун, кэрингэ улаханын. Ылан көрүҥ, сир ийэ үөскүөҕүттэн, онно икки атахтаах баар буолуоҕуттан тиэрэ баһан таһаарыллан, ийэ тыл баай сүмэтинэн киэргэтиллэн киһи иһиттэр истэ олоруох курдук дьүрүһүйэн, сүүрүгүрэн киирэр буоллаҕа үһү. Ийэ тыл уос номоҕор курдук этэ-хаана ирэн, уоһа-айаҕа аһыллан бардаҕына, дьикти бэйэлээхтик истэн, дорҕоон ымманыйа олорор буолаллара үһү. Манна барыта иһиллэргэ дылы: ат туйаҕын тыаһа, сытыы ох салгыны хайыгын иһэр уораана, кыргыс дьонун үөгүлэһэр саҥалара, хомус тылын кылыкынас кылыһаҕа...

Мин оҕо сылдьан истэр этим, кырдьаҕастар кэпсэтиилэрин: былыр ханнык эрэ киһи ыллаан, алҕаан хаппыт тиити коҕордорун, олбут киһини тилиннэрэрин, уонунан сылларга оҕоломмотох ыалы тылларынан эттэрин-хааннарын сылытан, имэҥнэрин уһугуннаран оҕолоноллорун тэрийэллэрин. Ийэ тыл хор оннук күүстээх. Онтон бу үөрэх үрдээбит үйэтигэр олорон иһиттэххэ, тылбыт соппоно сүрдээх, сыта-сымара суох, амтана-минньигэһэ мэлийбит, сэтиэнэх бүрүйбүтүн курдук буолла. Саха тылынан үөрэриҥ аччаан иһэр. Бар дьон барахсан «ийэ тылы умнумуоҕуҥ» диэн эппитэ ыраатта. «Сахалыы оскуоланы, оҕо саадын элбэтиэҕиҥ» диэн эппитэ ыраатта. Арай чоноубуньуктар эрэ онно кыһамматтар, наадалааҕынан аахпаттар. Биллэрин курдук, ийэ тылы инэриммэтэх киһи атыттары ойдообот. Бэйэтин ийэтин «ийээ» диэтэҕинэ эрэ атын ийэни ойдуоҕэ.

Мин олус дьиктиргээн бардым кэнникинэн, омук дьылҕатыгар туһааннаах бу тыл курдук, сир курдук, балыктааһын курдук боппуруостар хата норуоттан ыйытыллыбаттар, норуоттан саһыаран оноһуллалларын. Ити ким оногорбут дьаһалай? Оссо ордук куттанарым баар: төрүт тылбыт куорат сирдэргэ сүтэрэ буолуо диэн. Норуоту кытары сүбэлэһэн ылыныахха баар этэ. Уонча сыллааҕыта Уус Алдаҥна Олоҥхо ыһыаҕа буолбута. Дьон сүрдээҕин үөрбүтэ-көппүтэ. Олоҥхо диэн, Олоҥхо ыһыаҕа диэн ойдобүл баар буолбута. Араас омук тыллаахтара мустубуттара. Бэйэбит кыыспыт Күөрэгэй оҕолорун илдьэ кэлэн корон-истэн барбыта. Омуктар даҕаны оро котоҕуллубуттэрэ. Исландияҕа бас баттах барыы суоҕун, барыта сокуонунан барарын Күөрэгэй эппитэ. Ол сокуонунан бэйэтин тылын билбэт киһини үлэҕэ ылбаттар эбит. Биһиэхэ араас омуктары ытыс үрдүгэр түһэрэ охсон үлэлэтии, дьиэ, уһаайба биэрии. Ол оннугар сахалыы тыллаах торүт олохтоохтор үтүрүллэн иһэллэр.

Саха норуота,
уһугун, уһугун
Сахалыы саҥа
сатарыы турдун.
Кордоомоҥ олох
бүтэр уһугун.
Хата ойбут-санаабыт
оҥ буоллун.
Тымныы сиргэ
от-мас, сибэкки
Сылтан сыл тупса,
чэлгийэ үүнэр,
Син оннук молтүүрү
билбэккэ,
Сахам ыччата
сайдар, сайдар.
Араас омуктары
кытта бииргэ
Атас-доҕор буолан
хаамсар.
Үҥкүү буоллаҕына
бииргэ үҥкүүлэһэр.
Ырыа буоллаҕына
тэҥҥэ ыллаһар.
Дьүһүннээх кэрэтэ
сахам кыыһа,
Күүстээх-уохтаах
сахам уола
Сэҥээрдэллэр
атын омуктары.
Кыайаллар ааттаах
боҕостору.
Сахалыы саҥа
сатараатын,
Олоҥхо курдук
тыына уһаатын.
Үс саха үүнэн,
үрдээн истин,
Түөрт саха торуоҕэ
тэнийдин.

Николай ЛИТВИНЦЕВ,
суруйааччы.

Ийэ тыл барахсаны, ама, ким силигин этэн-тыынан биэриэй?! Тылбыт аччыгы тоторор, улуйбуту ириэрэр күүһэ кимҥэ барытыгар биллэр. Ийэ тыллаах киһи тирэнэр тирэхтээх, күүс ылар сирдээх, көтөр кынаттаах курдук сананар. Ийэ тыл биһиэхэ ийэбит үүтүн кытта тэҥҥэ киирэр. Ийэ үүтүн иҥэриммит саха киһитэ олбөт ойдонор, өһүллүбэт күүстэнэр. Аан айылҕаны аһаҕас эккинэн, сыстаҕас сыһыаҥҥынан ылынан, илгэлээх ийэ тылгынан саҥаран саха омук тыынын уһатаҕын, сылаас хаанын сүүрдэҕин. Ийэ тыла суох киһи да, омук да суох.

Ийэ тыл барахсан

Тыл – норуот баайа

Хайа баҕарар норуот иннигэр күөн туттара – тыла, төрүт дьарыга. Хомойуох иһин, тылбыт, төрүт дьарыкпыт көйгөтүллэ да сылдьыбыт түгэннэрдээҕэ. Холобура, биһиги оҕо эрдэхпитинэ бырамыысыланнас күүскэ өтөн киирбитин түмүгэр, уопсастыбаннай миэстэлэргэ сахалыы кэпсэтэриҥ, мунньахтарга сахалыы тыл этэриҥ бобуллар курдук буола сылдьыбыта. Оһуохай, олоҥхо эмиэ күлүккэ түспүтэ. Оннооҕор тыа оскуолаларыгар үрдүкү кылааска таҕыстыҥ даҕаны нуучча бырагыраамматынан үөрэнэрбит. Ол курдук, тылбыт улам-улам көйгөтүллэн, торопнуттэр оҕолорун нуучча оскуолаларыгар биэриилэрэ маассабай этэ. Биир үксүн ити «оҕобут атын сиргэ үөрэххэ, үлэҕэ бардаҕына нууччалыыы билбэтиттэн бэйэтин сатаан көмүскэниэ, быһаарсыа суоҕа» диэн ойдобүлтэн тахсара. Саха интеллигенциятын үксэ кэлии нуучча кыыһын ойох ылара, уолугар эргэ тахсара. Куорат оҕолоро сахалыы тылы истибэккэ улааталлара. Бу итэҕэспит билигин даҕаны коннорүллэ илик. Киин куорашытыгар сахалыы тыллаах оҕо саада, оскуола аҕыйах. Онон иһиттэххэ, аахтахха, дьон туруорсуута олус элбэх. Ол эрээри, сайдыы балысхан. Саха ыччатын инникитэ киэҥ, сахалыы ойо-санаата уһуктан хайа даҕаны бэйэлээх омуктуун атах тэпсэн олорон кэпсэтэр, олох бары боппуруостарыгар санаатын атастаһар. Саха национальнай кэнсиэпсийэтэ элбэҕи биэрдэ. Сахалыы сайа саҥарарын таһынан араас омук тылын баһылаата. Сахалыы тылынан энин бэйэлээх хаһыаттар, сурунааллар, киинэлэр, диискэлэр дэлэйдилэр. Иһиппит-хомуоспут, таҥаспыт, миэбэлбит киһи эрэ кэрэхсиэх сахалыы оһуордаах-мандардаах. Олоҥхобут Гиннескэ бастаата. Хомуспут, хоһоммут сиргэ баппакка, космоска таҕыста. Тастан күүскэ өтөн киирэр сүүрээн сабыдыалыгар мал-сал туттуута кэмчитийэр, тылбыт сыыһырар, ол түмүгэр сүтэр-оһор турукка киирэр. Дьэ, ол иһин төрүт тылбыт сүппэтин, сыыһырбатын туһугар олохторун анаабыт сүдү дьонноохпутун ахтан ааһар тоҕоостоох. Бастакытынан тыл бары үөрэхтээхтэрин, тыл «эмчиттэрэ» Дапсыны, Санаайаны, историяны, кыраайы, фольклору үөрэтээччилэри о.д.а. ааттыахха сөп. Кинилэр сыралаах үлэлэрин түмүгэр сахалыы таба суруйуу тылдьыта таҕыста. Манна тыл үөрэхтээхтэрин үтүөлэрэ-оноолоро улахан. Оннооҕор омук дьоно саха тылын биһирээн бэйэбитинээҕэр ыраастык саҥаралларыттан соһуйбат буолан эрэбит. Олоҥхо курдук фольклорбут уустук корҥүн тылбаастаан бэйэлэрин тылларынан саҥардаллар. Доҕоттоор, тыл күүһэ диэн бу буолбатах дуо?

Тыл туһунан санаалардан маннык түмүктүөхпүн баҕарабын:

Оо, сахам тыла барахсан,
сүдүгүн, күүстээххин
даҕаны,
Дохсун холоруктуу,
баалыырар байҕаллыы!
Нарыҥҥын, кэрэҕин ыраас
уулаах колуччэлии,
Сорүүн сүөгэй тэҥэ
сорүүкэтэр утахтыы!

Анна ВИНОКУРОВА,
общ. корр.

Илэ иһиттим, көрдүм...

Биһиги омук быһыытынан (чуолаан сахалар диэххэ) тастан киирии тыллары бэйэбит төрүт тылбытыгар маарыннатан саҥарар, суруйар буолуохтаах этибит. Маны, бэл, үөрэҕэ суох өбүгэлэрбит билэллэрэ. Ол курдук: куруруска, ыстакаан, биилкэ, тэриэлкэ, миискэ, ыскаап, остуол, ыскамыайка о.д.а. дьиэ иһинээҕи туттар мал-сал аатыттан саҥалаан обүгэлэрбит сахатыппыт тыллара олус элбэх. Анал тыл үөрэҕэ суох да киһи көрдоҕүнэ, биллэҕинэ сахатыйбыт нуучча тыла суох биһиги күннээҕи кэпсэтэр кэпсэтиибитигэр сатаммаппыт...

Аны тылы тылбаастааһын күн бүгүн хайдаҕый? Быһаччы эттэххэ, олус молтох, били этэллэринии, туруору тылбаас наһаа элбээтэ. Элбэхтэн биири ылан көрүөххэ. Кэлиҥҥи хас да сылга «тыыннаах музыка» диэн этии, муусука кэрэ эйгэтин саҕааччылар уонна культуура, араадьыйа, күөх экран үлэһиттэрин ортотугар олохтоохтук киирдэ. Үтүс омуктарга тыл утары суолтатын ойдоон-дьүүллээн тылбааһы оҥороллор. Арай биһиэхэ эрэ судургу, туруору тылбаастан ыраата иликпит. Үрүҥ – хара, хараҥа – сырдык, аһыы – ньулуун, намыһах – үрдүк, кылгас – уһун о.д.а. утарыта ойдобүллээх тыллары олохпутугар туттан аҕай кэллэхпит! «Тыыннаах музыка» диэн нууччалыыттан «живой звук» диэн этииттэн туруору тылбаас буоларын бары да билэн эрдэххит. Мин санаабар, тыыннаах муусука Ийэ айылҕабытыгар эрэ баар. Ол: үрүччэ, үрэх сүүрүгүрэр дьүрүскэн дорҕоонно, тыал-куус куугунуура, этиҥ этэн бэйэ бэйэтигэр маарыннаспат тыаһа-ууһа, ардах курулуура, араас котөр-сүүрэр саҥата – быһата айылҕа бэйэтэ таһаарар, оҥорор тыаһа аатталаан сөп буолуо. «Тыыннаах музыка» баар буоллаҕына, муусукааннар «олбүт музыка» диэн тугу этиэхтэрин сөп эбитэ буолла?!.

Биһиэхэ сахаларга былырбылыргыттан: «Дьэ, аатырбыт олоҥхоһуту эт бэйэтин уу харахпынан илэ көрдүм, ырыатын-тойугун эт кулгаахпынан илэ иһиттим», – диэн кэпсэтэллэрэ. Кэлин тыа сирин кулуунтарыгар Саха театрын артыыстара кэлэн испиэктээх, драма көрдөрөн бардахтарына дьоммут эмиэ итинник кэпсэтэллэрэ. Онон, этэргэ дылы, муусука үнүстүрүмүоннэригэр оонньуур оҕолору тутан олорон коробкатын, истэрбитин «илэ иһиллэр муусука» диирбит ордук буолбатаҕа буолуо дуо? Бэл, Саха сиригэр сыыһыкаҕа кэлэн 12 сыл олорон, олохтоохтору кытта бэйэлэрин тылларынан конгул кэпсэтэн «уу саха» буолбут омук ааттааҕа Вацлав Леопольдович Серошевскай: «...Сказочный якутский язык отличается какой то особой нарядностью, яркостью, щеголеватостью, полный приставок и завитушек...», – диэн соҕон-махтайан эппитэ уос номоҕо буола сылдьар. Оттон бары билэр ытык кырдьаҕаспыт, норуодунай поэппыт Күннүк Уурастыыран: «...Биһиги Ийэ тылбыт дуоһаны долгутар, ойу үлүһүтэр күүстээх-кыахтаах, имэҥнээх-илбистээх кэрэ-дьикти тыл...», – диэбитин умнумуоҕуҥ, саха тылын туруору тылбааһынан сыыһырдымыаҕын!

Ытык-мааны олохтоохтор, ыалдьыттар!

Норуот эмчитэ Гурий Иванович Турантаев туһунан Егор Картузов суруйбут "Гурий Турантаев - Бороҕон оҕонньор" диэн кинигэтин сүрэхтэниитигэр кыттыыны ыларгытыгар ыңырабыт.

Бээрийэ нэһилиэгин дьаһалтата

Буолар күнэ: *Олунньу 21 күнэ*
Буолар сирэ: *"Арчы" культура киинэ*
Буолар кэмэ: *14 чаастан*

ЫҢЫРЫЫ

На правах рекламы

Көннөрүү

Хаһыат олунньу 5 күнүнээҕи нүөмэригэр тахсыбыт махталга «... уотунан эмтээччи Новгородоваҕа...» диэн сыыһа барбытын «... уотунан эмтээччи Елизавета Петровна Поповаҕа...» диэн көннөрөн ааҕаргытыгар.

И.М.ЗАРОВНЯЕВ, Суотту олохтоого.

Объявление

Администрация МО «Борогонский наслег» в соответствии с пунктом 3 ст.30.1 Земельного кодекса Российской Федерации от 25.10.2001 года, сообщает о приеме заявлений на предоставление в аренду следующих земельных участков с разрешенным использованием для ведения личного подсобного хозяйства:

№ п/п	Местоположение земельного участка	Площадь земельного участка (кв.м.)
1	Борогонский наслег с Ары-Тит ул.Сэһэн-Аржакова №1	2330

Заявления принимаются в администрации МО «Борогонский наслег» в месячный срок со дня опубликования извещения по адресу: **с. Тумул, ул. Сэһэн Аржакова 29, тел. справок: 28-122.**

Атыыга таҕыста

Редакция кассатыгар ыал библиотэкатыгар ууруллан элбэх билиини-көрүүнү биэрэр кинигэлэр атыыга таҕыстылар: 1. Оҕо литературатын антологията. 2. Якутская детская энциклопедия. 3. Мандар уус. Саха быһаҕа. 4. Саха улуустарын нэһилиэктэринэн торуччутэ. 5. Алаас - саха норуотун биһигэ. Улахан дьон ааҕарыгар аналлаах: 1. Кондаков. Куочаан үрэҕин кистэлэҥнэрэ. 2. Айысхаана. Үргүөрдээх кэм үнүгэстэрэ. 3. У.Ф.Кондакова. Тыл оонньуулара. 4. Сүбэ холбуката. Бэргэн этиилэр. 5. Дьоҕэлиилэр (Далаана, Ника, Олимпия) о.д.а. Оскуола алын сүһүох саастаах оҕолоругар аналлаах: 1. М.К.Потапова. Сүһүохтээн ааҕыы. 2. Амма Аччыгыйа . Тоҕус тоҥул тоҕо. 3. Оҕону сайыннарар кинигэ о.д.а.

Прокуратура разъясняет

О специальной оценке условий труда

С 01.01.2015 вступила в силу статья 11 Федерального закона от 28.12.2013 № 421-ФЗ «О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации в связи с принятием Федерального закона «О специальной оценке условий труда», которой внесены изменения в Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях.

В частности, Кодекс дополнен статьями 5.27.1 и 14.54, конкретизирующими ответственность за нарушения в сфере охраны труда, в т.ч. специальной оценки условий труда, статья 5.27 изложена в новой редакции. Интересные изменения внесены законодателем в части срока давности привлечения виновных лиц к административной ответственности.

Так, если до вступления в силу вышеуказанных изменений в законодательство срок давности административной ответственности составлял всего 2 месяца, то согласно внесенным изменениям, в статью 4.5 Кодекса об административных правонарушениях РФ, срок давности привлечения виновных лиц к административной ответственности за нарушения трудового законодательства продлен до 1 года.

О труде

В соответствии со ст. 22 Трудового кодекса РФ работодатель обязан выплачивать в полном размере причитающуюся работникам заработную плату в сроки, установленные трудовым законодательством, коллективным договором, правилами внутреннего трудового распорядка, трудовыми договорами.

Согласно ст. 136 Трудового кодекса РФ заработная плата выплачивается не реже чем каждые полмесяца в день, установленный правилами внутреннего трудового распорядка, коллективным договором, трудовым договором.

Например, соответствуют трудовому законодательству сроки выплаты заработной платы 1 и 15 или 10 и 25 числа каждого месяца.

Выплата заработной платы, к примеру, 1 и 20 числа каждого месяца или в иные сроки реже, чем каждые полмесяца, либо 1 раз в месяц является нарушением Ваших прав на своевременную оплату труда.

При выплате заработной платы работодатель обязан извещать в письменной форме каждого работника:

1) о составных частях заработной платы, причитающейся ему за соответствующий период;

2) о размерах иных сумм, начисленных работнику, в том числе денежной компенсации за нарушение работодателем установленного срока соответственно выплаты заработной платы, оплаты отпуска, выплат при увольнении и (или) других выплат, причитающихся работнику;

3) о размерах и об основаниях произведенных удержаний;

4) об общей денежной сумме, подлежащей выплате.

При совпадении дня выплаты с выходным или нерабочим праздничным днем выплата заработной платы производится накануне этого дня.

Оплата отпуска производится не позднее чем за три дня до его начала.

Доля заработной платы, выплачиваемой в неденежной форме, не может превышать 20 процентов от начисленной месячной заработной платы

В соответствии со ст. 133 Трудового кодекса РФ месячная заработная плата работника, полностью отработавшего за этот период норму рабочего времени и выполнившего нормы труда (трудовые обязанности), не может быть ниже минимального размера оплаты труда.

Республиканским (региональным) соглашением о минимальной заработной плате в Республике Саха (Якутия) между Правительством РС (Я), Федерацией профсоюзов РС (Я) и республиканскими объединениями работодателей от 14.01.2014 установлен минимальный размер оплаты труда в Республике Саха (Якутия) для работников, работающих на территории республики, за исключением работников организаций, финансируемых из федерального бюджета, в размере 12 515 руб.

Прокуратурой Горного района в ходе проверок выявляются нарушения своевременности и полноты при оплате труда.

Имеют место факты задержки выплаты заработной платы, установления сроков выплаты заработной платы реже чем каждые полмесяца, нарушения срока выплаты отпускных, оплаты труда в размере ниже минимального.

В случае, если в организации, предприятии, в котором работаете Вы либо Ваши близкие, допускаются подобные нарушения обращайтесь в прокуратуру района для защиты трудовых прав.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

- улуустааҕы киинэммит балыыһа администрацията, коллектива, профкома ор сылларга Суотту учаастактааҕы балыыһатыгар оҕо сиэстэрэтинэн, профком председателинэн бииргэ үлэлээбит коллегалара Суотту нэһилиэгин олохтооҕо, үлэ, тыыл ветерана, Саха сирин доруобуйатын харыстабылын туйгуна **ДАНИЛОВА Екатерина Николаевна** уһун, ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар;

- Суотту учаастактааҕы балыыһатын коллектива ор сылларга балыыһаҕа оҕо сиэстэрэтинэн, профком председателинэн бииргэ үлэлээбит коллегалара Суотту нэһилиэгин олохтооҕо, үлэ, тыыл ветерана, Саха сирин доруобуйатын харыстабылын туйгуна **ДАНИЛОВА Екатерина Николаевна** уһун, ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар;

- эдэр эрдэҕиттэн чугастык билсэн истинник саныыр, ытыктыыр кырдьаҕас коллегата, дьиэ кэргэнэ сөбүлүүр, сүгүрүйэр үтүө-мааны киһитэ, СР доруобуйатын харыстабылын туйгуна, тыыл, медицинэ ветерана, Суотту нэһилиэгин олохтооҕо **ДАНИЛОВА Екатерина Николаевна** уһун, ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн кэргэнигэр П.П.Поповка, оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, чугас аймахтарыгар Бороҕонтон РФ, СР үтүөлээх бырааба В.Д.Сыроватская уонна кини дьиэ кэргэнэ;

- үлэ, тыыл ветерана, РФКП чилиэнэ Суотту нэһилиэгин олохтооҕо **ДАНИЛОВА Екатерина Николаевна** уһун, ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар, дьүөгэлэригэр улуус коммунистара;

- Суотту нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕо, үлэ, тыыл ветерана, доруобуйа харыстабылын туйгуна, улахан дьиэ кэргэн күндү ийэтэ, эбэтэ, хос эбэтэ, киэҥ аймах убаастыыр эдьиийдэрэ **ДАНИЛОВА Екатерина Николаевна** ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр Суоттуттан, Намтан, Дьокуускайтан бырааттара, балтылара.

Тапталлаах кэргэним, аҕабыт, эһэбит Чэриктэй нэһилиэгин олохтооҕо, үлэ ветерана **ШЕЛКОВНИКОВ Константин Егорович** бу дьыл олунньу 9 күнүгэр ыарахан ыарыыттан өлбүтүн бары аймахтарыгар, табаарыстарыгар, бииргэ алтыспыт дьонугар диринник курутуйан туран иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, уолаттара, кийииттэрэ, сиэннэрэ.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

- таптыыр улахан бырааттара, убайдара, үлэ ветерана Чэриктэй нэһилиэгин олохтооҕо **ШЕЛКОВНИКОВ Константин Егорович** ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн саҥастарыгар Шелковникова Мотрена Сергеевнаҕа, уолаттарыгар, кийииттэригэр, сиэннэригэр, аймахтарыгар, табаарыстарыгар Шелковниковтар, Рожиннар, Яковлевтар, Ларионовтар, Поповтар дьиэ кэргэттэрэ;

- истиҥник саныыр бииргэ үөрэммит табаарыстара Чэриктэй нэһилиэгин олохтооҕо **ШЕЛКОВНИКОВ Константин Егорович** ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн чугас дьонугар Дүпсүн орто оскуолатын 1968 с. выпускниктара.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

- Чэриктэй орто оскуолатын коллектива нэһилиэк олохтооҕо **ШЕЛКОВНИКОВ Константин Егорович** ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн кэргэнигэр Шелковникова Мотрена Сергеевнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр, кийиитигэр – оскуола учууталыгар Шелковникова Аграфена Николаевна дьиэ кэргэнигэр;

- күндү балтыларыгар, эдьиийдэригэр Мотрена Сергеевнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар тапталлаах аҕалара, эһэлэрэ, аймахтара Чэриктэй нэһилиэгин олохтооҕо, үлэ, киинэ ветерана **ШЕЛКОВНИКОВ Константин Егорович** ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн эдьиийдэрин Мака оҕолоро, сиэннэрэ дьиэ кэргэттэриннэн;

- Уус-Алданнааҕы ДьУоКХ администрацията, профкома, үлэһиттэрэ бииргэ үлэлээбит коллегалара Чэриктэй ДьУоКХ-тын учаастагын салайбыт ДьУоКХ ветерана, тэрилтэ чиэһин араас күрэхтэһиилэргэ комускээбит **ШЕЛКОВНИКОВ Константин Егорович** соһуччу өлбүтүнэн кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр, чугас дьонугар;

- аймахтара, убайдара, бырааттара Чэриктэй нэһилиэгин олохтооҕо **ШЕЛКОВНИКОВ Константин Егорович** ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн кэргэнигэр Мотрена Сергеевнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр, бииргэ торообуттэригэр Винокуровтар, Сивцевтэр, Баишевтар, Шелковниковтар, Ордаховтар;

- бииргэ үөрэммит табаарыстарыгар Яковлева Галина Егоровнаҕа, Шелковников Дмитрий Егоровичка таптыыр убайдара Чэриктэй нэһилиэгин олохтооҕо **ШЕЛКОВНИКОВ Константин Егорович** ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн Дүпсүн орто оскуолатын 1974 с. выпускниктара.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

- «Мүрү нэһилиэгэ» олохтоох бэйэни салайыныы дьаһалтата Мүрү нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕор, СР үтүөлээх артыыһыгар Готовцева Анастасия Иннокентьевнаҕа тапталлаах кэргэнэ **МЕСТНИКОВ Станислав Кимович** эдэр сааһыгар эмискэ ыалдьан өлбүтүнэн;

- убаастыыр дьүөгэлэригэр Петухова Мария Егоровнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр тапталлаах күтүөтэ, Настюкка тапталлаах кэргэнэ **МЕСТНИКОВ Станислав Кимович** эдэр сааһыгар соһуччу, хомолтолоохтук өлбүтүнэн дьүөгэлэрэ, ыкса ыаллара Л.М.Сивцева, Г.В.Мырсанова;

- убаастыыр бииргэ үлэлээбит дьүөгэлэригэр Петухова Мария Егоровнаҕа, кини дьиэ кэргэнигэр күндү күтүөттэрэ **МЕСТНИКОВ Станислав Кимович** соһуччу ыалдьан өлбүтүнэн Г.Находкина, Д.Бурнашева, Е.Слепцова, В.Кириллова, Д.Трофимова, Г.Слепцова, П.Колодезникова, Нь. Яковлева, Н.Петухова;

- улуустааҕы культура управлениета, идэлээх союоха, бары тэрилтэлэрэ СР үтүөлээх артыыһыгар Готовцева Анастасия Иннокентьевнаҕа тапталлаах кэргэнэ, Бороҕоннооҕу оҕо искусствотын оскуолатын директорыгар Петухов Гаврил Егоровичка таптыыр күтүөтэ **МЕСТНИКОВ Станислав Кимович** эдэр сааһыгар эмискэ ыалдьан өлбүтүнэн.

Күндү кэргэним, ийэбит, эбэбит үлэ ветерана, СР доруобуйатын харыстабылын туйгуна, сэрии сылын оҕото **ДМИТРИЕВА Мария Митрофановна** бу дьыл олунньу 9 күнүгэр 77 сааһыгар уһун, ыарахан ыарыыттан өлбүтүн аймахтарыгар, билэр дьонугар диринник курутуйан туран иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, кийииттэрэ, сиэннэрэ.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

- Бээрийэтээҕи «Арчы» культура киинин коллектива күндүтүк саныыр ыччаттара, талааннаах ырыаһыттара Бээрийэ нэһилиэгин олохтооҕо **АТЛАСОВ Власий Александрович** уһун, ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн кэргэнигэр Полинаҕа, уолугар Максимкаҕа, ийэтигэр Мария Константиновнаҕа, аҕатыгар Александр Власьевичка, бииргэ торообуттэригэр, чугас аймахтарыгар.

Учредитель (соучредители) (адрес): Правительство Республики Саха (Якутия), 677022, г. Якутск, ул. Кирова, д. 11
Автономное учреждение «Газетно-полиграфическое объединение «Мүрү саһарҕата» Усть-Алданского улуса
(678350, Усть-Алданский улус, с. Борогонцы, ул. Ленина, д. 34/1)
Газета выходит два раза в неделю на русском, якутском языках.
Печать офсетная.
Газета зарегистрирована в Управлении Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Республике Саха (Якутия)
Рег: ПИ №ТУ 14-0235 от 13 марта 2012 г.

* Автор суругар этиллэр санаа хайаан да хаһыат тутуһар позициятын кытта сөп түбэһэрэ ирдэммэт. Суругка ыйыллар чахчылар кырдьыктаахтарын иһин эпиэтинэһи автор тус бэйэтэ сүгүр. Редакция киирбит суруктарга эпиэтэтэбэт
* **ТЕЛЕФОННАРЫТ:** кылаабынай редактор 41-332, эпиэт секретарь, корректор 41-686, корреспонденнар 41-358, бухгалтерия 42-202, компьютернай сыах 41-072.
«Мүрү саһарҕата» хаһыат редакциятын аадырыһа: 678350, Саха республиката, Уус-Алдан улууһа, Бороҕон с., Ленин аатынан уул. 34/1 №-рэ
Хаһыат «Мүрү саһарҕата» айар-полиграфическай холбоһук автономнай учреждение типографиятыгар бэчээттэнэ.
Типография аадырыһа: 678350, Саха республиката, Уус-Алдан улууһа, Бороҕон с., Ленин аатынан уул. 34/1 №-рэ
Электроннай аадырыс: typbor@mail.ru
Обозначенные знаком ® публикуются на правах рекламы

Нүөмэри бэлэмнээһиҥэ үлэлээтилэр:

Кылаабынай редактор: **А.О.Алексеев**
Редакторы солб., эпп. секретарь э.т.: **Д.В.Седалищева**
Корреспонденнар: **В.В.Сивцев**, **У.И.Бурнашева**, **М.К.Аргунова**, **А.И.Копырин**
Балаһалары таҥна: **С.В.Бурнашева**
Корректор: **А.И.Копырин**
Монтажник, бэчээттээччи: **Н.Н.Неустроев**

Хаһыат индекса: 54903
Көмөйэ 2,5 б.л.
Сакаабын № 9
(10 223)
Тираһа 1309
Нүөмэри бэчээккэ биэрии график быһыытынан 18.00
Бэчээккэ көҥүллэнэ 17.00
Хаһыат атыылаан сыаната көҥүл.